

NA POKOPALIŠČU V FREMICOURTU.

VI
38670
f.

Mladenič začne težko sopsti. Sledil je staremu prosjaku

Na pokopališču v Fremicourtu.

Prokleta . . . !

III. zvezek.

Roman Spisal Emile Richebourg.
Po E. Vacanovi prireditoi prosto
in poslovenil Janko Leban. in

1909.

Založil in prodaja Viljem Požgaj v Kranju.

Platisnil Iv. Pr. Lampret v Kranju.

030006266

II. del.

1.

Majevo solnce sveti na modrem nebu. Poletne ptice so se povrnila ter se veselijo v brstečem zelenju. Dolina sablenseška, vsa polna cvetlic, je istinito krasna. Reka se vali kakor srebrn trak po pašnikih, krasno blesteč se.

Na pristavi seuillonski se ni izpremenilo nič. Črede žvenkljajo na pašnikih, petelini pojo, jagnjeta mekečajo; golorok dečak vzdiguje senene vile ter si pri tem poje v skednju staro narodno pesmico.

Na enem oknu se prikaže vesel radoveden dekliški obrazek.

Ta deklica ni več Lucila, nego Blanche.

Lucila je bila črno lasa, ta je pa plavo lasa, kakor Cera, boginja žetvi. Pa kakor nekdanj Lucilo, nazivljejo tudi njo „gospodično seuillonsko“.

Tajnost njenega rojstva so varovali. Rekli so jej, da ji je mati mrtva, družega

nič. To je vse, kar deklica vé. Ona ima Jacquesa Melliera za svojega očeta. Pierre Rouvenat ji je boter.

Ime Jean Renaudovo morda še nikdar ni bilo izgovorjeno pred njo.

In v istini, to ime se je že pozabilo; jedva da se še v Civryu ali Fremicourt, kak starejši človek spominja „volčjega ubijalca“. Odkar se je prigodil bil umor v noči 24. junija 1850. l., je sneg že mnogokrat pobelil zemljo. Koliko se je v tem času novega prigodilo ter zopet pozabilo. Stara generacija se je umaknila novi. Starčki od takrat so v grobu, a takratni otroci so danes dorasli.

In ti nič ne vedo o tistih časi. Le časih rekajo, korakajoč po cesti proti Fremicourt, na nekem mestu: „Tu so človeka ubili“. Če te besede tujec sliši, in bi rad izvedel stvar bolj natanko, potem dobi odgovor: „Nič natančnejšega ne vemo . . . pač je že dolgo tega!“

Blanche ni še devetnajst let stara; a izgleda, kakor da je stara jedva petnajst, tako rožnat je njen obrazek, tako nežno in mično nje telo, tako sveže in otroške nje smehljanje, nje pogledovanje! Saj ji je življenje potekalo kakor lep sén: vse vile so jo bile obdarile v zibelki: narava ji je dala razuma, lepoto, melodičen glas, ljubeznivost,

milino in dobrotljivost; skratka vse, kar more očarovati!

Pohlevnost in nežnost ji odsevata iz krasnih veselih oči. Kako rožnata so ji ustna, kako lepo se ji dela jamica na licih, kadar se smehlja! Kakor krona se ji ovijajo zlate kite okolo glave!

Jacques Mellier le malokrat ostavlja svojo izbo. Jedva ga je več poznati. Nesreča ga je potrla in zaznamovala; zlodejstvo se ne učini brez kazni. Bolj še ko leta, ga je potrl in ponižal kes. Nima nobene volje več, nima več želja, nima več upanja. Brez moči je. Ne hodi več, nego se vlači kakor senca. Pa še more misliti, še se more spominjati. In spomin je njegov mučenik, mišljenje njegova največja muka!

Prečuja cele noči in, če zadremlje, tedaj ga mučijo strašne sanje. Potem se probuja hrópeč, pot ga zalija in zaman poizkuša, da bi odvalil s svojih prsi breme, o katerem se boji, da ga vsak hip zmane. Njegova izba se napolnjuje s strahovi njegovih žrtev. Oni le-tam ima prestreljene prsi, in kri, ki mu lije iz rane, poplavlja izbo; ta tukaj zre ga očitajoč: zelena numerirana kaznjeniška kapa mu pokriva do kože ostriženo glavo. Votlim glasom kliče: „Kaj li si storil z mojo ženo?“ Tu se odpira krsta pred njegovimi nogami, mrliški prt se strga in Jacques Mellier zagleda od črvov razjedeno, gnijočo ženo,

katere mrtve ustni mu vendar molče trobentajo: „Morilec!...“

In — o največje gorje! V teh od žalosti razritih prsih živi poleg kesa še žgoče čutilo: na novo vzbujena ljubezen do izpostavljenega otroka, hrepenenje po Lucili! Kakor je bil Rouvenat izprevidel, tako se je zgodilo. Jacques Mellier ga je nekega dne s trepetajočim glasom zaprosil: „Veš-li, kje mi biva otrok? Pojdi, poišči ga, pripelji ga zopet v moje naročje!“ — Stari je povsili glavo ter žalosten tožil: „Ne vem, kje biva. Odkar sem vzadnje videl Lucilo in njenega otroka v Saint-Irunu, sta oba izginila, ona in nje otrok! Lucila je nameravala, kakor mi je pravila, povrniti se v gorovje Jura; pisal sem v vas, kjer je pet let preživela; tam je niso več videli. Kaj se je zgodilo iz obeh? Sta li še živa, ali mrtva? Tega ne vem!“

Po teh besedah Jacques Mellier milo za-ječi, lase si ruje iz glave in nikdar se ne more utolažiti. Vse svoje premoženje bi sedaj dal, da vidi svojega otroka še enkrat, da ga more blagosloviti, spraviti se ž njim! Zaman! In zmerom votlo doni v njegovih ušesih, kakor mrtvaško zvonjenje, ki nima ni konca ni kraja: „Sta-li še živa ali mrtva? Tega ne vem...“ Že dolgo je Pierre Rouvenat pravi voditelj gospodarstva. On vlada v hiši milo, pa krepko. Premoženje Jacques Mellierovo je še povečal in hrani ga zvesto. V

teh devetnajstih letih se je malo izpremenil. Še zmerom se drži pokonci, močan je, delaven, previden in vsem v zgled. Le lasje in brada so mu osiveli.

Pa, četudi ga vest ne peče, spremlja ga vendar globoka žalost. Žaluje po Lucili, po njenem otroku, po Jeanu Renaudu. Že mnogo solza je potočil po njih.

Blancheo, ki jej je boter, ima rad; boža jo, stori jej vse, kar jej je ljubo. Vsak kamenček odstrani na njeni cesti, da ne bi ranil nje nežne nožice; čuva jo kakor dragocen zaklad, ki mu je dan, da ga hrani in varuje. Pa pri vsem tem ne pozabi tudi obeh drugih izgubljenecv!

Kje li sta? Kaj-li de'ata? Ah, tega ne vé. Morda sta že davno umrla. A ne! on ju še vedno pričakuje . . .

Pierre Rouvenat si je osnoval velik načrt, ki ne bi ga opustil za ves svet!

2.

Blanche je ljubila jutranje izprehode. Videvati jo je bilo po rosi korakajočo in cvetke trgajočo, skoro zmerom v družbi z botrom Rouvenatom, časih pod pazduho z Mellierom, čestokrat pa tudi samo.

Nekega dne se zopet napoti na tak izprehod. Florentinski slamnik z vihrajočimi modrimi trakovi je koketno bil postavljen na njenih zlatolasih kitah.

Ko se prikaže na pristavi, brzo stopi jej nasproti mlad, velik, dosti lep mladenič, a s precej hinavskim obrazom.

„Lepa moja bratranka se podaja na izprehod?“ déje s sladkim, pa zaupnim smehljanjem krog usten. — „Da, ali nič ne veste, kje je moj boter?“ — „Mislim, da je odšel v Fremicourt.“ — „Potem počakam, dokler ne pride.“ — „Ako vam ljubo, spremim vas.“ — „Ne, hvala,“ odgovori malo suho; „če boter predolgo izostane, grem raje sama.“

Mladenič stisne tanki ustnici in zdajci mu jeza zažari v očeh, pa to samo le za trenotek.

„Kaj pa imate z mano?“ vpraša. „Že davno opazujem to. Menite li, da sem navaden hlapec tukaj — ne veste li, da sem z Mellierom tako blizu v sorodu?“ — „To vem prav dobro. Pa o čem se imate pritoževati pravzaprav? Kaj vam li delam?“ — „Nu . . . nič, Blanche. Le . . . le . . . ljubite, mene.“ — „Jaz ne sovražim nobenega človeka, Frane.“ — „Vendar tajiti ne morete, da vam nisem všeč!“ — „Kdo to pravi? In, če bi tudi bilo . . .“ — „Vidite! In jaz, jaz vas ljubim, Blanche; in če bi le hoteli, da . . . če bi le hoteli, bi obhajali na Seuil-lonu lepo ženitovanje še pred žetvo.“

Blanche močno zapeče v lice. Hotela je ravno precej ostro odgovoriti, ko se pri-

kaže Pierre Rouvenat. Staremu je bilo čelo mračno. Slišal je bil vse.

„Ah, tukaj je moj boter!“ zakliče Blanche.

In takoj skoči k njemu, ne da bi se dalje brigala za zaljubljenega sorodnika. Rouvenat jo je moral poljubiti na čelo.

„Greš li z mano,“ ga povpraša. —

„Ne, danes ne. Le pojdi na izprehod, draga moja. Samo predaleč ne hodi, ker je vse mokro od rose. Jaz hočem s Franom nekaj tukaj govoriti.“

Mlada deklica ga ogrli ter mu zašepne v uho: „Si li slišal, kaj mi je rekel?“ — „Da.“ — „Potem odgovori mu ti namesto mene. Tega da bi jemala! Rajši ostanem sama vse svoje žive dni.“

To rekši poljubi starca na lice ter odide skakljaje kakor srnica.

Fran je hotel tudi oditi. Rouvenat ga ustavi. „Imam nekaj resnega z vami govoriti, Frane,“ deje. — „Kaj takega?“ — „Kar je nekaj časa, si dovoljujete z Blancheo reči, ki mi ne ugajajo,“ reče starec resno. — „Morda ne smem več govoriti ž njo?“ povpraša mladenič. „Sicer sem dovolj vljuđen ž njo.“ — Tako mora tudi biti!“ jezi se Rouvenat. „Če bi kdaj drugačni bili, vas vržem takoj iz hiše!“

Fran prebledi ko stena in grd nasmeh se mu poziblje na ustnih.

„Meni se zdi, da je moj bratranec Mellier malo več gôspodar tukaj nego vi!“ — „Jaz prav dobro vem, kaj je Jacques Mellier, in tudi, kaj sem jaz. Vi pa ste tukaj hlapec in le s tem naslovom sem dovolil, da vas tukaj sprejmo. To si zapomnite. Jaz vam povem izlepa, da vprvič ko z Blancheo drzno izpregovorite, poberite šila in kopita ter vas zapodim k vašemu očetu v Vogeze.“ — „Morda mi hočete zapovedati, da ne smem ljubiti gospodične Blancheo, gospod Pierre Rouvenat?“ — „Pazite se!“ — „Moji nameni so pošteni, ni mi jih treba zakrivati. Jaz hočem poročiti Blancheo.“ — „Pa Blanche vas noče!“ — „To se pokaže.“

Rouvenat jeze vzkipi tako, da mladenič plašno odskoči. A starec ga srdito prime za roko: „Slišiš, ne ti, ne nobeden drugi, ki je že prosil mene roke, ne bode mož Blanchein!“ — „Kaj li me brigajo drugi! Jaz sem si prvi! Ne vem, zakaj bi mi bratranec Mellier branil, da vzamem deklico. In, a'i nisem baš toliko vreden kakor ona!“ — „Kaj li hočete s tem reči?“ — „Dosedaj ima baš toliko kakor jaz. Če pa morda računa na del premoženja mojega bratranca, potem imava jaz in moj stari — dovolite, gospod Ruvenat, da to izrečem — vsaj toliko pravice do tega denarja kakor ona!“

Rouvenatovo oko se zablisne. Križem dene roki ter odgovori s prisiljenim glasom:

„To je pač poštena govorica! Pa, ljubec moj, jaz že davno poznam tvoje račune. Po denarju Jacques Mellierovem hrepeni tvoj oče. To sem videl koj prvi trenotek o vajinem prihodu. Tvoj stari si je mislil: „Lucila je izginila, Lucila je mrtva, sedaj priteče Seuillon meni, Seuillon in vse premoženje Jacquesa, mojega dobrega bratranca. Pa tvoj oče se je bal, da ne bi dobri in ljubi ta Jacques svojega premoženja zapustil mali Blanchei — ker do tega ima pravico! In tako je dalje špekuliral: „Moj Fran naj poroči deklico!“ — In zato si vstopil kot lapec le sem. Nu, ljubec moj, računanje starega je pač zvito dovolj; le pravo najti Blanche ne bode tvoja žena, in ne ti, ne tvoj stari ne bode imel nikdar niti vinarja od premoženja Jacquesa Melliera! s tem bodi dovolj!“

„Slišal sem,“ zavrne mladenič, jezo težavno premagavši. „In vi, gospod Rouvenat, pošteni mož, naju izdedinite?“ — „Gospod Rouvenat se nima nikomur drugemu odgovarjati, kakor le našemu gospodu Bogu.“

„Seveda! In vaše fine namene, te naj se prijavijo šele kasneje. Ne-li? Vi sami niste željni denarja, in nikdar se ne izve, kaj vas naganja toli k temu, da hčer ujetnikovo tako jemljete v svoje varstvo!“

Pri teh besedah, ki so žalile Blancheo in njega, je Rouvenat občutil, da mu vsa

kri sili v glavo; občutil je, da mu možgani plamene. Obraz se mu krčevito zategne, njegov pogled postane strašen.

„Ah, malovrednik!“ zakriči. Molči, molči! Še eno besedo in ne vem, kaj se godi s tabo!“ „O, jaz sem dovršil!“ odgovori zaničljivo mladenič ter se hitro odstrani. „Prismoda, ti!“ zamrmra Rouvenat samoklo. „Naposled si krinko potegnil s sebe. Dobro. Jaz te ne pustim več iz oči. Poizkusi ostrupiti — po-teptam te!“ —

Dočim se je to godilo na pristavi, je tekala Blanche, vsa srečna radi krasnega jutra, po travnikih. Napoti se čez Sableuseo ter prične potem na bregu svojo cvetlično žetev.

Vonj in daljno, veselo šumotanje je krepelo v zraku, solnce se je krasno zlatilo čez gorske vrhove v dolino; mrčesi so brenčali, ptički poskakovali od vejice do vejice, škrjanček je pel veselo svojo jutranjo pesmico v zraku; sladak, voljan dih je prehajal svet.

Blanche je šla zmerom dalje, šopek v roki postajal je zmerom večji.

Zdajci preplašena vikne in obstane. Mož je stal pred njo.

Bil je videti jako sumljiv. V eni roki je imel cepec, v drugi star strgan klobuk. Njegove hlače so bile raztrgane. Njegov rdeče progasti telovnik so sklepali motvozi, ki so nadomeščali manjkajoče gumbe. Iz njegovih čevljev so gledali prsti. Cunja, ki je

nekdaj bila modra. je objemala njegov vrat. Ob pasu mu je visela beraška bisaga.

Dolgi, skoro beli lasje so mu padali na tilnik in deloma črez blede, silno suhi obraz, ki ga je objemala negojena, kuštrava, siva brada. Kako star bi utegnil pač biti ta mož? Najmanj 70 let!

3.

Blancheo je ta nenavadni pogled silno prestrašil.

Strahu pa je sledila kmalu radovednost. Nič ne opazovati starca, ki je čudeč se ozrl.

Zdajci zapazi ona, da mu je pogled hoten in mil, in čutila je, da mora biti čen. Sočutje in usmiljenje hipoma naita njeno srce.

Mož stopi proti njej, ona mu ide naproti.

„Vi se me bojite, lepi moj otrok?“ pravi starec milo in tiho. — „Ah ne; le bila sem tako iznenadena.“ — „Da, vi izvestno niste se nadejali, da dobite tukaj tako ubogega moža, kakor sem jaz. O, to vem. Moja prikazen utegne pač otroka, ki me ne pozna, prestrašiti. Prav lepo vas prosim oproščenja, gospodična; pa umirite se, jaz nisem slab, hudoben človek.“ — „To vidim. Ne, hudobni niste, le nesrečni ste.“ — „Silno nesrečen.“ — „In vi beračite?“ — „Moram, če nočem umreti od gladu.“ — „Odkod li prihajate, da vas še nikoli nisem videla? Vendar poznam

vse ubožčke v občini.“ — „O!“ jekne berač vidno ganjen. „Vi poznate vse ubožčke tukaj? To dokazuje, da se vsi obračajo do vas.“

Mlada deklica zardi. „Dovolj je, da vas kdo le pogleda, gospica, da ve, da ste ravno tako dobri kakor lepi. Vi me seveda ne poznate. Nisem od tukaj. Prihajam od daleč in romam že več dni. Danes zjutraj sem bil že tako truden, da sem mislil, da se zgrudim. Nato sedem pod to staro vrbo, pomočim si kos kruha v vodo ter ga pojem. Kmalu zadremujem v travi. In, ko se vzbudim, stali ste vi pred mano, kakor da bi stal angelj pred mano! Ah, gospodična, gotovo mi prinesete srečo.“

„Ali vam je še daleč potovati?“ — „Ne, ne več daleč.“ — „Če hočete iti z mano na pristavo — prav blizu je, vidite li streho? — morete se tam uro odpočiti. Vsak, ki tjakaj pride, se lahko okrepča. In kozarec vina vas poživí za daljno potovanje.“

„Hvala lepa, gospodična, hvala lepa. Ni mi treba dalje potovati . . .“

Mlada deklica potegne nekaj drobiža iz žepa, ki ga poda beraču besedeč: „Le to imam pri sebi.“

Oči starčkove se napolnijo s solzami.

„In vendar ne bi hotel česa odtegniti ubožčkom, ki jih že poznate,“ deje. — „Ah, ne bojte se tega; če nimam več denarja, pa zahtevam drugega. In jaz ga dobim zme-

rom. Če kdaj pridete tod mimo, morate vsakako priti na pristavo.“

„Vi tedaj stanujete na pristavi?“ — „Da!“ — „Kako ljubeznivi ste, gospodična! Smem li poljubiti vašo roko? Tako! Seveda pridem na pristavo, že zato, da vas bodem še enkrat videl.“ — „Hočem vas pričakovati!“ odgovori ljubezniva deklica, ki je čudno sočutje občutila do nepoznanega starčka. — „Kako li se zovete?“ — „Blanche.“ — „Lepo ime!“ — „In vi?“ — „Jaz sem stari Mardoche.“ — „Imate morda otroke?“

Starec se zgane. Potem reče obotavljaje: „Jaz . . . jaz ne vem.“ — „Razumem,“ mlada deklica žalostno. „Vi ste bili, niste mogli obdržati svojih otrok pri, in sedaj ne veste, kaj je iz njih.“

„To je, gospodična, tako je. Uganili ste.“ — „Iz srca vas omilujem!“ — „Da, omilovanja sem res vreden. In vendar, odkar me pogledujete vi, zdi se mi, da sem manj nesrečen. Gotovo mi prinesete srečo, to čutim. Če ostanem v tem kraju, pridem k vam, gospodična, ter prosil bom, da me vzamete v svoje varstvo.“ — „Ah, jaz malo morem, pa če potrebujete pomoči, rečem le besedo in takoj imata dva prijatelja na pristavi: mojega očeta in botra.“ — „Ali ni več pristava Jacques Mellierova?“ — „Vi tedaj poznate Jacquesa Melliera?“ — „N . . . e.

Pa pred dolгим časom sem slišal govoriti o njem.“ — „Nu tedaj, Jacques Mellier je še zmerom na pristavi, on je moj oče.“ — „Vaš oče!“ — „Seveda, ker jaz sem njegova hči.“

Berač si položi roko na čelo ter jame premišljevati.

„Če me spomin ne vara,“ reče potem, „mora Jacques Mellier biti star okoli petinšestdeset let.“ — „Tako je.“ — „In vi, gospodična, utegnete imeti petnajst let.“ — „Imajo me zmerom za mlajšo, ker sem majhna. Kmalu bodem imela devetnajst let.“ — „Devetnajst let,“ opetuje starec kakor da govori sam sebi. „Oprostite, gospodična, če se čudim in sem radoveden; vedel sem pač, da gospod Mellier hčerko in da je vdovec. . . . Vi ne morete biti ta hči, ker je bila že pred dvajsetimi leti na mojitvi.“ — „To je bila Lucila.“ — „Istina, Lucila; sedaj se spominjam njenega imena.“

Mlada deklica reče žalostno: „Jaz je nisem nikdar poznala. Ni je bilo več na pristavi, ko sem se rodila. Šele lansko leto sem izvedela, da je Lucila nekega dne — ne ve se zakaj, bila odšla ter se ni več vrnila. Mislijo, da je mrtva.“

Srce beračevo zatrepeče. „Gospodična,“ reče, „smem vas vprašati le še nekaj?“ . . . „Vaša mati . . . je-li tudi na pristavi?“ — „Ah ne. Z mojo materjo je kakor z Lucilo. Tudi

nje nisem nikdar poznala; umrla je, ko sem prišla na svet.“ — Kako čudno vse to zveni!“ misli si berač. Potem pristavi glasno: „Takrat je bil star čvrst služabnik na pristavi. Pierre Rouvenat mu je bilo ime. Ali še živi?“ — „Gotovo. In tudi nima veselja, da bi še umrl. On mi je boter.“ — „Ah! Pierre Rouvenat je vaš boter? . . .“ — „Da. In če boste kdaj potrebovali najboljšega, najprisrčnejšega, najdobrohotnejšega moža, potem se obrnite do njega. Česarkoli ga poprosite, bode vam dal, samo če je stvar pravična. O, moj boter je najboljši človek na svetu! On živi zmerom le za druge. Oh, ti moj Bog, kako ga jaz rada imam! . . . Le žalosten je večkrat. In tedaj moram tudi jaz jokati. In on, on me ima tudi tako rad! Časih se mi dozdeva — ni li to čudno? — da ga bolj ljubim kakor svojega očeta. To pač ni lepo, ne-li? Pa on je tako silno dober! . . . Tu! vidite li tam moža, ki prihaja sem? To je on. To je moj boter. Izvestno sem mu izostala predolgo, in skrbi ga zame. Z Bogom! Ne zabite in pridite na pristavo. Povedati mi morate, če sem vam res prinesla srečo!“

To rekši mlada deklica odhiti. Hipec pozneje je bila v naročju Rouvenatovem.

„Kdo li je bil človek, s komur si govorila?“ povpraša. — „Tisti ni od tukaj. Prihaja od daleč, kakor mi je pravil.“ —

„Previdno ni, s komursibodi kramljati, Blanche.“ — „Si li jezen?“ — „Ne. Dajem ti samo dober svet. Dosti zlih ljudi je na svetu.“ — „Tisti tam pa je dober. In tako star, tako ubog, tako nesrečen! Dala sem mu svoj denar.“ — „To si storila prav.“ — „Ste-li zopet dobri z mano, gospod boter?“ — „Da in poljubiti vas hočem, gospodična Dobrota!“

4.

Stari berač se zopet počasi napoti ob bregu proti Civryu.

Mislil je na Blancheo. „Ne!“ vikne sam tja prédse. „Ne, to ni mogoče. Ljubeznivi ta otrok ne more biti hči Mellierova. V devetnajstem letu je, pravi. Pred devetnajstimi leti pa Mellier ni bil oženjen. Ne, njegova hči ni. Pa imenuje ga vendar svojega očeta. Pierre Rouvenat je njen boter. Ne utegne li biti hči Lucilina? Njena mati je umrla pri porodu in Lucila je izginila. Da, da, tako je: hči Lucilina je. In Lucila je mrtva.“

In berač koraka dalje, še hitreje, nego li prej. Ugledavši kraj Civry — se prične ustavljati. Bilo mu je, kakor da ga izpreletava nenaden strah. Jame drhteti, ko zagleda vrh topolov cerkveni zvonik, težko diše ter bilo je, kakor bi zatiral jok. Kmalu pa se osrči in pride do prvih hiš v kraju. Kmetje

so gledali za njim s pragov. Ne da bi se za to kaj menil, prehodi vas do konca. Pred hišico, kjer je nekdam bival volčji ubijalec s svojo ženo, se ustavi. Palica mu pade iz rok. Hišica je bila le še razvalina, groblja . . .

*

Pierre Rouvenat je bil na korist deklici, ki jej je bil boter, prodal vso opravo v hišici. Za hišico samo pa se ni našel noben kupec, dasi so ceno že v drugo bili znižali. Saj je v njej Genevieve umrla v obupu in v njej je bival svoj čas ubijalec! Ali ni tu moralo strašiti? — Tako je sčasoma vihar odnesel streho, dež malto, sneg in zmrzál zidovje, in tako je tekom let postala borna zapuščena hišica podrtina.

Berač zmedeno pogledava okrog sebe. Ni videl nobenega človeka. Priplazi se okoli zidovja. Vse je bilo razpalo, bruna so bila segnila. Berač zastoče. Stopi skozi okno v razpokano notranjost. Poskoči na sipino in prod. Čez gnila bruna stopi v drugo sobo. Kaj je upal najti? Nič. Hotel je le — pogledati. Zdajci pade na kolena, pokrije si obraz z rokami ter zastoče kakor otrok.

Nato skoči pokoncu. „O, vse moram izvedeti?“ zamrmra.

Že je hotel iti, ko mu pride misel. Potiplje na steno. Pripogne se. Na nekem

mestu dé: „Tu je. Če bom potreboval stvar, hočem zopet priti.“

Potem zapusti razvaline ter stopa zopet v vas. Takrat se ustavi pri hišah.

„Miloščine prosim!“ deje pri prvih vratih, kjer je predla stara žena. Imel je pri tem pravi tožeči beraški glas. Stara vzdigne glavo, kolo se ustavi. „Sem ne prihajate prav,“ reče žena. „Jaz sem gotovo starejša od vas in jedva imam toliko, kolikor potrebujem. Pojdite k bogatim.“ — „Tako sem truden. Ali bi mi dovolili, da sedem ter se spočijem?“ — „Tega vam ne morem odreči, stari.“

On sede. Kolo se zopet zavrti. Pri njegovem rahlem brnjenju reče stara: „Ste li iz tega kraja? — „Ne. Prihajam sem, saj veste, koliko sveta obhodi ubog, star berač!“ — „Potem gotovo nimate rodbine?“ — „O Bog, ne. Starega tovariša bi pač še imel, če bi le-ta živel. Bil je iz teh krajev doma. Saj se temu kraju pravi Civry, jelite? — „Da, da!“ — „Nu, in ta tovariš je bil v Civryu.“ — „Tako?“ — „Jaz sem namreč prej bil vojak, služil sem v Afriki. Pri polku sva se bila spoznala. Da, če stari še živi, izvestno mi odmeri prostorček za počitek v svoji hišici. Saj sem mu nekda tudi rešil življenje.“ — „Kako se li zove vaš tovariš?“ — „Jean Renaud.“

Kolo se mahom ustavi.

„Sveta mati božja!“ zakriči stara. „Kako ste li rekli? Jean Renaud se je zval vaš tovariš? Bog nam pomagaj! Potem zaman upate na prostorček za počitek, ubogi mož! Jeana Renauda ni več.“ — „On je tedaj mrtev!“ — „Skoro gotovo.“ — „Ali tega ne veste gotovo?“ — „Vemo li morda, kaj se godi na galejah? Kajti Jean Renaud je na galejah, ker je ubil človeka, da bi ga oropal. Da, da. Ubogi umorjenec je zakopan na našem pokopališču, a Jean Renaud je obsojen k dožitnemu prisilnemu delu.“ — „Nesrečnik!“ — „Nesrečnik? Istina; pa tudi hudobnik! Ubogega popotnika je ustrelil sredi prsi, zavratno, ponoči . . . Stvar se je tukaj že pozabila, pa jaz imam dober spomin. In potem zakaj bi lagala? Jaz sem bila prijateljica njegovi ženi.“

Oči prosjakove zažare. „V istini!“ deje s tresočim glasom, „Jean Renaud je bil oženjen.“ — „Z brhko ženo, to mora vsak priznati. Genevieve je bila poštena, delavna, varčna, ljubila je svojega moža, česar je on bil tako malo vreden.“ — „Živi li še v Civryu?“ — „Kdo? Genevieve?“ — „Da, Genevieve, žena Jean Renaudova.“

Stara žena zmaje z glavo. „Genevieve je mrtva,“ deje.

Berač, skočivši pokoncu, zakriči.

Potem potrj pade zopet na svoj sedež ter s hripavim glasom jadikuje: „Mrtva! mrtva!...“

5.

Stara kmetica je osuplo gledala svojega poslušalca; v istini ni mogla razumeti vzroka njegovemu ravnanju.

„Pripovedujem vam tu žalostne dogod-
bice, ne-li?“ reče ona zopet. — „Da, ža-
lostne, silno žalostne!“ — „Verjemite ali ne,
verjemite mi, istina je: ko se domislim vseh
teh reči, tedaj mi še zdaj mrzla groza šumi
po kosteh.“ — „In ali je že dolgo, kar je
umrla uboga žena Jean Renaudova?“ —
„Hudobnik je pokopal tudi njo!“

Prosjak se zgane. Stalo ga je dosti, da
je premagal samega sebe.

„Kajti Genevieve je umrla dva, tri dni
po njegovi obsodbi,“ nadaljuje kmetica. „Jaz
sem bila pri njeni smrtni postelji . . .“ —
„Ah! vi ste bili pri njej, ko je umirala!“
— „V mojih rokah je vzdihnila dušo.“

Prosjak sklene roki ter mrmra tja pred
sé. Njegovo mrmranje je bilo podobno mo-
litvi. Nato prične zopet: „Povejte mi, dobra
žena, ali ni bila uboga Genevieve noseča.“
— „To je bila.“ — „Potem,“ deje počasno,
„je otrok izvestno prišel mrtev na svet?“
— „Nič vsega tega, živ je prišel na
svet.“

„Sveti Bog!“ — „Da, bil je tudi čudež!“
— „In ta otrok — o povejte mi, govorite!
— ta otrok; ali še živi?“ — „Živi.“ —

„Jezus!“ zakriči berač, zastoče ter solze mu napolnijo oči.

In zopet ga je motrila stara žena začudeno. „Glejte, glejte, stari, kako ste milo-čutni!...“

Berač poizkusi hitro se pomiriti. „Saj sem vam povedal, da sem Jeana Renauda ljubil kot svojega najboljšega tovariša. In potem... jaz sem tudi enkrat imel ženo, otroka. Rad sem ju imel, a izgubil sem ju... Ali ne bi jokal pri tem?...“ In zopet se razjoče. — „Ubogi mož!“ zašepeče žena. — „Tu se pa ne gre za mojo žalost,“ nadaljuje on, „in za mojo bridkost, ampak za otroka uboge Genevieve. Je-li deček?“ — „Ne, deklica.“ — „Ah! deklica torej! Velika, močna, lepa je, ne-li?...“ „Lepa? To je v istini. Velika, močna? ne zelo. Pa je najbrhkejša stvarica na tem božjem svetu.“ — „Ona je gotovo zelo nesrečna, grdo jo gledajo, ne-li? Seveda! Otrok kaznjenčev je!“

Da jo grdo gledajo? Tega pa ne! Cenijo jo, spoštujejo in ves svet jo ljubi!“ — „To je prav, to je prav! O pač imamo še dobrih ljudi na svetu. Navzlic temu pa ne more biti hči uboge Genevieve srečna, dobra ženica.“

„Zakaj ne?“ — „Četudi utegne biti prav krasna; ali je ne žali misel, da je hči ubijalčeva?“ — „To se vé, če bi ji to bili povedali. Pa jaz sem tega gotova, niti imena Jean Renaudovega ne pozna.“

„Kako? Niso li ji povedali, kdo je njen oče?“ — „Ne, in tudi ne, kdo ji je bila mati. Vse so ji zamolčali.“

„Pa zakaj pač to?“ — „Da bi je to ne žalilo.“ — „O, razmem!“ — „In ona tudi nikdar ničesar ne boče izvedela. Nihče bi si ji ne upal ziniti niti besedice, ki bi jo žalila.“ — „Kdo li skrbi za-njo?“ — „Bogatejši ljudje nego li sva midva, dobri mi mož.“ — „Ali stanuje v Civryu?“

„Ne. Tukajšnja žena bila ji je le doj-nica. Že dve leti staro so odpeljali.“ — „Kam-li?“ — „Čemu naj vam to pravim? Saj vi je tako ne morete obiskati.“

„To je res. Pozabil sem . . . predstaviti se ji ne morem kot tovariš njenega očeta, ker ne vé, da ji je bil Jean Renaud oče . . . Dve leti staro so torej že odpeljali, pravite?“

„Da. In ker je že takrat bila lepa kakor angelj, koj so jo imeli radi in so jo na rokah nosili, kakor da bi bila mala knje-ginja. Ne-li, lepo zares zanjo. Ona ni nikdar čutila, da nima matere. Tako je vzrastla v veselju in sreči, kakor dragocena rastlinica pod grejočim solncem. In danes je hči Genevievina in Jean Renaudova plemenita gos-podična.“

Stari je poslušal poželjivo z razpro-strtima rokama, z žarečimi očmi in odprtimi usti; on je okušal besede starkine kakor krepčalno studenčnico!

„In ona tudi zasluži to srečo,“ nadaljuje starka, „kajti je ravno tako dobra kakor lepa.“

„Ti ljubi Bog!“ zašepeče berač. „Nikoli ne bi bil verjel, da bo tako ubog človek užival še toliko srečo!“

Vstane ter stisne stari roko. „Le eno mi še povejte, dobra žena. Kako se zove hči Genevievina?“ — „Ona se imenuje Blanche.“ — „Blanche!“ zakriči starec položivši si roke na srce. „O!“ pristavi drhteč, „ne čudite se, da... da moram zopet jokati... Jaz... jaz sem tudi imel malo deklico, ki se je zvala Blanche!... Tako, sedaj sem se spočil, zdaj hočem zopet dalje potovati. Lepa hvala, moja dobra žena; lepa hvala na vaši prijaznosti!“ In vzel je klobuk, pritisne si ga čez oči in se pripravi na odhod. Odhajaje se še enkrat obrne rekši:

„Lepa hvala!“

„Z Bogom, stari! Pa predno odidite, povejte mi še, kako se zovete!“

„Jaz? Jaz se zovem Mardoche.“

In prosjak je potoval dalje, dalje v vas. Stopil je v krčmo ter želel nekaj jesti. Krčmar pogleda nenavadnega gosta postrani.

„Vi pač mislite, da ne morem plačati?“ reče Mardoche žalostno ter potegne nekaj srebrnjakov iz žepa. „Tu, pogledjte, lahko si privoščim kos kruha in kozarec vina,

česar sem zelo potreben. Seveda ne pijem ga vsak dan. In denar ta sem dobil od dobre gospodične seuillonske; ona mi je darovala denar.“

Krčmar se je sramoval, zajeclja par besed ter posluži berača. Ko je le-ta pojedel in spil, povpraša, koliko je dolžan. Krčmar pa ni hotel ničesar vzeti ter je rekel v pojasnilo: „Le hranite denar ter si kupite zanj par novih črevljev, ker za to vam je gotovo gospodična Blanche dala denar. Kajti tukaj pri nas, moj dragi, je dovolj, da kdo izgovori ime gospodične seuillonske, in že so mu odprte vse duri. Hranite torej denar in če še enkrat pridete skozi Civrý, le zopet pridite k meni.“ — „Vi imate torej gospodično seuillonsko vsi prav radi?“ — „To pa to. Jaz jo imam še veliko rajši od drugih.“ — „Zakaj pač?“ — „Zato, ker ji je moja stara mati, ki, hvala Bogu! še živi, botra.“

Berač omahne ter solze mu stopijo v oči. Njegovo srce je živahno bilo. A premagavši svojo žalost in radost, zapusti krčmo kratko zahvalivši se. Ubere pot pod noge proti gozdu sueureškemu. Hodil je gotovo, poznati je moral kraj. Pozno je že bilo, ko dospe tjakaj. Zleze v goščavo, ter se spusti pod hrast. In iznova mu olajšajo srce solze!

Česa je iskal v gozdu? Je-li se hotel

skriti? Čemu? On je dobro vedel, kako razdrta in nepoznata je postala njegova vnianjost vsled dolgoletne reve, tako da nihče ne bi spoznal v beraču Mardochu nekdanjega — Jeana Renauda! . . .

Ali se je morda mož, ki je bil obsojen k dožitnemu prisilnemu delu, bal žandarjev? Ne! —

6.

„Tedaj sem jo videl!“ si misli in zakrije glavo z roko. „Ona se me ni bala; z mano je govorila, slišal sem sladki nje glas, njene mile oči so me gledale in ona me je obdarila; ves denar, ki ga je imela, dala je meni! Jaz sem poljub pritisnil na njeno roko, in ona je to dovolila. In ko je odhajala, je dejala: „Pridite zopet, da mi poveste, če sem vam prinesla srečo!“ In ta angelj, ki sem ga občudoval, je Genevievin otrok, moj otrok! In moje srce ni tega uganilo? Saj mi je vendar tako utripalo! Pravijo, da jo ves svet ljubi. To rad verjamem! . . .“

„Pierre Rouvenat je svojo obljubo možato držal; on ni zapustil sirote, on ji je hotel postati boter, in če Blanche gospoda Melliera zove svojega očeta, je izvestno Rouvenat to tako uravnal! On ji je ime njenih staršev zakril, zastor so razprostrli čez njeno rojstvo . . . To je bila srečna

misel, to je bilo dobro! In jaz naj bi ji vzel zmoto? Jaz naj bi ji rekel: Tvoj oče je Jean Renaud, morilec je, kaznjenec, tvoj oče sem jaz? Kakor vsi drugi, kakor Genevieve bi me pahnila od sebe, proklinjala bi me, ker tudi danes ne morem še reči, ne morem dokazati, da nisem ubijalec! Ne, ne, rajši umrjem, kakor da to storim! — Umrjem? Kakor da nisem že mrtev! Saj Jeana Renauda ni več, jaz sem prosjak Mardochet . . .“

„O čem se pritožujem? Ali ni ljubi Bog imel usmiljenja z mano? On mi je ubogo Genevieve vzel, pa za to mi je dal njenega otroka, mojega otroka. Jaz svojo hčerko večkrat lahko vidim, živa duša mi ne bode tega branila, in ne da bi s'utila, jo lahko ljubim iz vse svoje duše. In laž ne bo, če naznamim: Gospodična Blanche, vi ste staremu Mardocho prinesli srečo!“

Vzame malo zvito ruto iz žepa, ki jo skrbno razvije. Zlato se zablišči. Prešteje majhni zaklad: bilo je osemindvajset frankov.

„Da bi se ne dotikal denarja, ki so mi ga dali tu doli, sem beračil vso pot. Hranil sem ga za Genevieve. Zdaj imam pravico, porabiti ga. Jaz hočem poslušati svet civryškega krčmarja, črevlje in hlače si kupim. Moram biti v redu, ko obiščem svojega otroka!“

Zopet skrije denar, in ker se je naredila bila noč, si napravi ležišče iz vej.

Drugo jutro ga najde vzhajajoče solnce na skalovju, odkoder je lahko pregledoval dolino sableuseško, ki jo je zakrivala jutranja megla. Na levi je spoznal Frémicourt, na desni Civry, in ravno pred sabo visoka drevesa seuillonske pristave.

„Da,“ zamrmra, „tukaj se hočem naseliti. Tu hočem stanovati; ko se bode dan zaznaval, tedaj se splazim iz svoje luknje ter bom gledal streho, ki pod njo ona spava. Jama med skalami bode stanovalo staremu Mardocheu. „Tu bom vsaj sam svoj gospod,“ deje sam sebi. „To je bolje, kakor spati posklednjih in hlevih.“

Umirjen zaradi bodočega svojega domovanja, se Mardoche napoti zopet v gozd, kjer si natrga šopek divjih cvetlic. Obkroži ga z zelenimi listi, poveže ter se ž njim spusti v dolino.

„Ona ljubi cvetlice,“ reče sam sebi. „Ko se vzbudi, najde ta šopek.“

Hotel ga je izročiti dekli ali hlapcu blizu pristave. Ker pa ni našel nikogar, je moral sam stopiti na pristavo. Tam najde Rouvenata, kadečega iz svoje pipe. Mardoche se strese in hoče oditi. Pa Rouvenat ga je že videl. Moral je iti mimo njega. „Gospod!“ dejal je, „prinašam ta le šopek tu.“ — „Tako?“ reče Rouvenat. — „In komu pač?“ — „Gospodični, ki ima tako rada cvetlice.“ — „Tedaj ste vi oni mož, ki ga je srečala

„Včeraj gospica Blanche ob reki?“ — „Da to sem bil jaz.“ — „Povedala mi je o tem. Veselila se bo teh cvetlic. Pa ona ni še vstala. Če hočete počakati, lahko ji šope sami izročite.“ — „N . . . e. Hvala. Čakati ne morem. Morda bi vi bili toli dobri, . . . da bi ji vročili šopek . . . starega Mardochea. In ne-li, da smem časih prihajati sem?“ — „To se ume, stari; kolikorkrat hočete.“ — „Se-li ne motim? Ste-li morda vi boter gospodični?“ — „Vam li je gospica Blanche pravila o meni?“ — „Da. Rekla je, da ste najboljši človek na svetu. Poljubljam vam roko, gospod Rouvenat. Na svidenje!“

S tem se oddalji Mardoche brzo.

„Ni me spoznal!“ zamrmra ter pomirjen vzdihne.

Rouvenat se vrne s cvetlicami v roki v hišo, stopi v prvo nadstropje ter rahlo potrka na Blancheino sobo. Mlada deklica se prikaže v beli jutranji obleki na pragu. Bila je ravno vstala. Radosti poskoči uglečavši cvetlice. Mislila je, da jih je natrgal Rouvenat. Ta pa ji smejoč se pove, da je je cvetlice prinesel stari Mardoche ter zopet odšel.

„Pa zopet pride?“ povpraša vesela deklica. — „Dejal je, da. Ti se torej zanimaš zanj?“ — „In še kako! Včeraj sem vedno mislila na-nj, in danes ponoči se mi je prikazal v grdem snu.“ — „Ti imaš tedaj

čestokrat grde sanje, mala?“ — „Ah ne, ljubi boter. Pa danes ponoči . . . poslušaj me: Sanjalo se mi je, da se nahajam na rekinem bregu ter si nabiram cvetlic. Zdajci zagledam kače, grde kače, k meni lezoče. Zakričala sem ter hotela ubežati. Pa strašne živali so se mi bile že ovile okoli nog. In njih telesa so rastla višje in višje in njih glave so se dotikale že mojega obraza. Mislila sem, da sem izgubljena. Zdajci pride stari prosjak ter odbije kačam glave s palico . . . Nato sem se vzbudila, vse je bilo minulo, in jaz sam ležala v postelji. Kmalu sem zopet zadremala. Tedaj se mi je zdelo, kakor da greš, ti boter, preko travnikov. Človek, ki ga nisem mogla spoznati, je lezel za teboj ter privzdignil roko. Imel je v njej nož, ki te je ž njim hotel zabosti. Pa zopet je bil stari Mardoche tu ter je s palico pobil hudobnega človeka na tla! . . . To so bile moje sanje, boter! Grde sanje, ne-li?“

„Da, res, moje dete. Kako dobro je, da redko sanjaš!“ reče, poljubivši jo na čelo. — „Ne-li res, boter, če stari prosjak pride, moramo ga dobro sprejeti?“ — „To se ve, ker je tvoj varovanec!“ — „In moj prijatelj. Le pomisli, rekel, da mu prinesem srečo!“ — „Kakor sploh donašaš srečo vsem, ki se ti bližajo, moja draga, saj tvoj nasmehljaj budi veselje, tvoj pogled osreča človeka. Pa sedaj se obleci! Na svidenje!“ In Rou-

venat zapusti sobo. Mlada deklica poduha sveže gozdne cvetlice. „Ubogi Mardoche!“ mrmra. „On je mislil na-me . . . Sem li mu že prinesla srečo?“

7.

Nekega dne dobi gospod Nestor Dumoulin, jeden najslavnejših pravdnikov iz Pariza, sledeče pismo:

„Dragi mi prijatelj!

„Te vrstice ti povedo, da ne bivam več pri antipodih ali na severnem morju; pet dni je poteklo, kar sem zopet na Francoskem, od včeraj sem v Parizu.

Naredi mi to ljubav in pridi danes na zajutrak k meni, če te sploh kaj ne zadržuje. Tako rad bi te videl. Tudi te imam prositi neke ljubavi. Tvoj stari prijatelj
grof Bussières.“

Podpisanec in slavní odvetnik Dumoulin sta si bila istinita prijatelja, nekdanja sošolca.

Različno njiju življenje ju je skozi ločevalo mnogo let; pa nikdar nista zabila drug drugega in vzvidévala sta se zmerom radostna.

Točno o poldvanajstih stopi odvetnik v palačo grofa Bussièresa v Rue Bellechasse. Ta ga je že pričakoval. Miza je bila pogrnjena. Prijatelja se objameta ter srčno poljubita. Po tem drug drugega opazujeta nekoliko časa.

„V istini, ljubi Nestor,“ deje grof, „ti se nikakor ne staraš; zdiš se mi ravno tak, kakršen si bil, ko sem te zapustil pred štiri leti.“ — Nu, ljubi Adolfe, mislim, da se gledé tega nimaš tudi ti pritožiti; izgledaš kakor življenje samo. — „To dela veselje, da te zopet vidim, ljubi moj. Nikari se mi ne laskaj. Prav dobro vem, kako je z mano. Da-si sem jedva petinšestdeset let star, to je tri leta mlajši od tebe, nisem niti napol tako močan kakor ti. Hitro se staram.“ — „Zakaj pa zmerom po svetu kolovratiš in ne živiš rajši mirno v enem svojih gradov?“

Obličje grofovo takoj zatemni.

„Ti povprašuješ, in vendar poznaš del moje skrivnosti!“ — „V istini, moj prijatelj, odpusti mi. Ti bi rad pozabil . . .“ — „Da! O pozabitev! Povsodi sem je iskal, pa našel sem povsod le žalostne spomine na svoje gorje. Kakršen sem odhajal, takšen se povračam: potr, nezadovoljen z vsem in sam s seboj navskriž! Zdaj se več ne bodem trudil. Ali trpim tukaj ali tam, to je vseeno. Ne bodem več potoval. Umreti hočem v svoji domovini!“

— „Imaš li kako vest o gospe grofinji Bussieresovi?“ — „Da.“ — „Dobro ali slabo?“ — „Ona nikdar ne toži.“ — „Živi li še zmerom na svojem posestvu v Niver-nais-u?“ — „Da, še zmerom je tam in

spoštujejo in ljubijo jo vsi. Od onega trenutka, ko naju je usoda ločila, ni več zapustila starega gradu, ki je v njem ugleдалa luč sveta. Svetu se je popolnoma odpovedala. Samovoljno samotari zmerom enako že skoro štirideset let. O, grofinja je čudna ženska!“

„Gotovo se hoče za svoj pregrešek pogumno pokoriti.“ — „Za svoj pregrešek!“ zamrmra grof. „Hočem ti nekaj zaupati. Dvomim, da bi bila Valentina resnično kriva. In ta dvom me jako vznemirja.“

Odvetnik je molčal. Menil je zmerom, da sta oba, grof in njegova soproga, žrtva medsebojne pomote. Žalibog je bil le zaupnik sprogov; za nedolžnost grofinje ni imel nobenega dokaza.

„Ali vidi mladi grof časih svojo mater?“ povpraša gospod Dumoulin po kratkem molku. — „Baš tako malo kakor svojega očeta. Nesrečen sem v ljubezni do Valentine in do svojega sina. In vendar, sam Bog zna, kakó zelo mil in skrben sem do tega otroka. Dobro veš, kako mi moj sin vrača ljubezen in skrb! On ne ljubi ne očeta, ne matere svoje; on ne ljubi niti samega sebe! Ni dobrega čuvstva več v njem! Hlapec je svojim hudim strastem in svojemu slabemu nagnenju; tem bi žrtvoval vse. Ko sem ga svoj čas ločil od njegove matere, sem ga hotel imeti sam v popolni

oblasti. Mislil sem, da ravnam prav; a varal sem se ... Nobena reč na svetu ne more otroku nadomeščati matere! Jaz imam veliko premoženje, slavno ime, in to vse moram zapustiti človeku, ki ni tega vreden! Koliko ponižanje je to zame, ponosnega moža!“ — „Ti si jako oster proti svojemu sinu.“

Grof se grenko nasmehlja. „Oster proti temu nesramnemu, razbrzdanemu pohotnežu, čegar življenje je brezkoristno in dolgočasno?“ — „Zakaj ga nisi oženil?“ — „Da, misliš, da je to hotel? Zakon nalaga dolžnosti, a moj sin noče poznati nikake dolžnosti. Životariti hoče raji po budearjih lahkomiselnih žensk in za gledališčnimi kulisami, kjer nesramne deklice kažejo slepivo svojo krasoto! Igra, ženske in druge lahkomiselnosti, to je svet za grofiča Bussieresa! Moralno propal, nespoštovan, pred časom postaran — to je dedič mojega bogastva in mojega imena! Kaj hočem storiti? Ne vem. Blagor prednikom, ki ležijo v grobovih! Ne, ljubi prijatelj, ni več nádeje. Nesrečnik je izgubljen! Izgubljen je za družbo, zá-se, zá-me; ne morem mu družega želiti, kakor, da ne bi predo'go živel! Pa dovolj o tej žalostni stvari. Pojdi, miza je pogrnjena; čaka naju zajutrak.“

Grof in odvetnik stopita v jedilnico.

Sodeč po visoki njega postavi in po

finih obraznih potezah, moral je biti grof Bussieres nekda j prav lep mo Ź. Navzlic temu, da se mu je poznalo, da veliko trpi, vendar mu je bil obraz dokaj plemenit. To, kar bi kdo na njem imel za napuh, je bila le prava dostojnost; v njegovem nasmehljevanju in v njega pogledu se je izra Źevala prava pravcata dobrina. Źe naĉin, kakor je on pro Źil roko, je kazal, da je pravi plemenita Ź.

Po zajutruku pelje grof svojega prijatelja v kadilnico, kjer sta pu Źeĉ izborne havane, kramljala o razliĉnih stvareh.

„V svojem pismu do tebe sem omenil, da mi lahko napravi Ź ljubav,“ reĉe grof. — „Jaz sem ti na razpolaganje,“ odgovori odvetnik. „Ĉesa se pravzaprav tiĉe?“ — „Tiĉe se nekega ĉloveka, ki je obsojen v do Źiten zapor v bagnou, in to zaradi nekega umora.“

Odvetnik pogleda grofa zaĉudeno.

„In ti Źeli Ź? . . .“ — „Jaz Źelim, izprosi ti mu milost“. — „To pojde te Źko. Ĉe je kaznjenec vreden soĉutja, ĉe se dobro vĉde in odkritosrĉno ob Źaluje svoje zlodejstvo — potem se lahko nadeja, da se mu kazen zmanj Źa, nikoli pa popolnem odpusti.“ — „Ĉe je pa nedol Źen! Ali misli Ź, da ni takih v bagnu?“ — „Źalibog, to dokazujejo mnogi sluĉaji. Odkar pa imamo porotna sodi Źĉa, te Źko se kdo po krivem obsodi. Ĉe je pa

dotičnik prišel v zapor po pravni pomoti, zahteva se vsekako lahko revizija vse obravnave.* — „Oni nesrečnik je bil obsojen vsled mnogih neutajnih dokazov. On ni pozikal, da bi jih pobijal, nego se je zadovoljil le s tem, da je trdil svojo nedolžnost. Rekel je, da ga neka okoliščina, ki je noče iskati, zadržuje, da bi sodnikom pojasnil vse potrebno.“ — „Kako dolgo je že v bagnu.“ — „Osemnajst let; zdaj se nahaja v naši kazenski koloniji v Guvani.“ — „In kako se zove?“ — „Jean Renaud.“ — „Jean Renaud! Zdi se mi, da se spominjam tega imena. Ali ga niso obsodili porotniki Haute-Saôneski?“ — „Da. Kako izvrsten spomin imaš!“ — „Moja služba zahteva, da se poučim o važnejših pravnih slučajih. Jean Renaudov slučaj me je takrat zanimal in to zato, ker je nekaj skrivnostnega bilo v njem.“ — „Ali bi mi ne mogel o tem slučaju spisati nekak memorandum za mojega prijatelja, pravosodnega ministra?“ — „Prav rad. A prej moram iti v Vesoul, da pregledam dotične pravnice spise.“ — „Nu, in potem?“ — „Ali ti je res mnogo na tem, da pomoreš kaznovancu.“ — „Da.“ — „V tem slučaju opraviš le še najnujnejša svoja opravila, in tako bom že pojutranjem v Vesoulu.“ — „Hvala ti lepa,“ de grof. „Zdaj ti hočem pojasniti, odkod prihaja, da me zanima ta ubogi revež. Pred svojim povratkom na

Francosko sem potoval po Guyanah. Francoska naša kolonija je silno zanemarjena. Med 35.000 stanovniki ima komaj 4000 „belih“, vračunavši tudi kaznjence. Cayenne, glavno mesto, je majhen kraj brez posebne zanimivosti; stanovnikov ima po priliki toliko kakor kak francoski trg. Kolonija ima več veletokov in štiri lepe reke, med njimi Sinnamaryo. Vodja kazenski koloniji me je sprejel jako prijazno ter mi o vsem, kar koli sem ga vprašal, prav rad in natanko odgovarjal. Vprašal sem ga tudi, ali nima med kaznjenci koga, ki bi bil vreden, da bi ga vrnivši se domov, priporočil milosti svojega prijatelja, pravosodnega ministra. Imenoval mi je Jeana Renauda ter mi prav gorko govoril o njem. Renaud ni ves čas, kar je v ječi, zaslužil kazni ali graje. Nikoli se še ni pritoževal; njegova udanost je občudovanja vredna. O neki kužni bolezni je bolnikom najboljše in najneutrudneje stregel. Bil je nesrečnikom varuh, zdravnik in duhovnik, vse obenem! Neko mlado žensko je obvaroval nekega dne, da je ni požrl velikanski krokodil; pri tem je bil sam v nevarnosti življenja; branil se je junaško le z lopato. Tako mi je opisoval vodja kaznjence. Želel sem govoriti ž njim, in reči moram, da sem našel v Jeanu Renaudu jako odkritosrčnega, poštenega, simpatičnega moža.

Vprašal sem ga, kaj je naredil, da je prišel v ječo. Odgovoril mi je, da se pokori za zlodejstvo nekoga drugega. „Vsi dokazi pa so bili zoper mene; jaz nisem mogel govoriti in zato sem bil obsojen!“ Vprašal sem ga, ako pozna pravega krivca. Pritrdil mi je, a potem ni hotel več govoriti o tem. Ko sem mu govoril o njegovi domovini, o njegovih ljudeh, je bridko jokal — in v istini, to niso bile licemerske solzé! Skratka, dragi mi prijatelj, nesrečnik je vzbudil popolno moje sočutje, in jaz bi, ne vem kaj, plačal, da bi ga le mogel rešiti. Izpričevala, ki mi jih je dal kaznilnični vodja o Jeanu Renaudu, bodo nama pri tej zadevi dobra opora.

8.

Šest dni kasneje pride gospod Dumoulin k grofu Bussieresu ter izpregovori: „Ljubi prijatelj, bil sem v Vesoulu ter verjamem na nedolžnost tvojega varovanca. Pa tega se nisem uveril iz pravnih spisov, nego po tem, kar sem izvedel o njem. Dva, tri akte je namreč podpisal mirovni sodnik Geoffrey, ki sva se ž njim skupno učila prava. Obiskal sem ga v Saint-Irunu, kjer mirno živi. Vzprejel me je z odprtimi rokami. Ker mu nisem hotel povedati pravega namena svojega potovanja, sem mu le rekel, da spisujem obširnejše delo „O francoski sodnijski

zgodovini*, ki v njo mislim vzprejeti poleg drugih senzacionalnih pravnih slučajev tudi afero Jean Renaudovo. „Prav imate!“ mi reče Geoffrey nato. „Kajti ta zadeva, ki n vzbujala pozornosti izven naših mej, je vendar bolj vredna javnosti, kakor senzacionalna obravnava Lofarge, Bocarmé, Fualdes in tako dalje.“ — „Vi ste Jeana Renauda natančneje poznali, kakor se mi je povedalo?“ — „Poznal sem ga in spoštoval.“ — „Ali ste prepričani, da je kriv?“ — „To pa to!“ — „Tudi o tem, da je izvršil umor z roparskim namenom?“ — „Ne. Jean Renaud je morilec, pa ne ropar! . . . Mnogo let je že minulo, kar se je zgodil zločin, pa vendar mislim na to zadevo še večkrat. Umeti nisem mogel nikoli, kako more postati ta pošteni, brhki, dobri mož kar čez noč tak izvržek človeštva! Preiskaval sem torej stvar in našel, da je moral biti Jean Renaud orodje kaki drugi osebi. V okolici fremicourtski je lepa pristava seuilonska. Takrat — kakor tudi danes — gospodari na njej Jacques Mellier, silno bogat gospod. Ta Jacques Mellier je imel hčer, jedino hčer, ki je tisto jutro, ko se je zlodejstvo zgodilo, izginila; od tedaj ni več ne duha ne sluha po njej. To je lahko samo slučaj. Pa če pomislimo, da ubiti mladenič ni bil iz onega kraja doma; da se nikdar ni moglo doznati, kdo da je; da se njegovo

dvomesečno bivanje v Saint-Irunu ni dalo pojasniti, še manj pa, kaj ga je gnalo v bližino seuillonske pristave v taki ponočni uri; — če vse to pomislimo, pravim, potem lahko domnevamo, da je mladi neznanec moral biti ljubi gospodične Mellierove. Oče te deklice je silen, jeznorit mož; hotel se je osvetiti za svojo čast. Zlodejstvo ga ni strasiló. Pa Jacques Mellier noče sam ubijati.

V Civryu je mož z imenom Jean Renaud. To je prav tisti Renaud, ki mu je Mellier nekdanj rešil življenje ter mu izkazal že mnogo drugih dobrot. Njemu torej Mellier naroči, naj ubije mladeniča, ker je bil pri-segel, da mladega moža spravi s sveta. In v istini: mladeniča podere krogla puške Jeana Renauda, ki je bil šel tistega dne na lov na volke. Jeana Renauda primejo. Bil je 24 ur z doma in brani se, da bi izpovedal, kje se je mudil od neke gotove ure po noči, in kaj je ta čas delal. Videli so ga, kako je v Saint-Irunu lezel iz gostilnice, ki je v njej bival umorjenec. To Renaud sam prizna. Ko ga pa povprašajo, kaj je imel ponoči opraviti le-tam, potem molči. Molči pa gotovo zato, ker noče povedati imena svojega sokrivca. Gotovo ni bil šel v Saint-Irun, da bi ropal, temveč da bi uničil papirje, ki bi policijo lahko vodile na sled pravemu zločincu ter bi tudi pobral pisma, ki jih je pisala Lucila Mellierova

svojemu ljubljencu. In v istini, v stanovanju umorjenčevem najdejo kupec pepela. — Jeana Renauda potem obsodijo, in on pride v bagno. Njegova žena umre same žalosti porodivši deklico. Kaj bode iz sirote? Jacques Mellier jo vzame za hčer, ter ona stopi na mesto izginole Mellierove hčere Lucile. Prav verjetno je, da Mellier zapusti Jean Renaudovi hčeri vse svoje premoženje. Tako poplača njej to, kar je njenemu očetu dolžan.* — „Tako,“ nadaljuje odvetnik, „je govoril nekdanji mirovni sodnik saint-irunski, in mislim, da je pravo zadel. Jaz sem prepričan, da je Jean Renaud nedolžen — in še veliko nedolžnejši kakor misli dobri Geoffrey. Jean Renaud po mojih mislih zlodejstva niti izvršil ni, nego le Jacques Mellier, ki se je pri tem poslužil Jean Renaudove puške. Da je volčji ubijalec kriv, ne bili bi ga videvali tisti večer pred umorom na vseh oglih; mož bi se bil skril. Tudi bi ne bil še dihačo žrtvo vlekkel do groblje, nego gledal bi bil, da jo skoro popiha. Ne; on je umirajočega slučajno našel. Ta mu je potem ukazal, naj poišče njegove papirje ter naj jih uniči; pri tem mu je gotovo imenoval morilca, in ta morilec je: Jean Renaudov dobrotnik! Iz tega se tudi lahko sklepa, zakaj se je ta prenapeto hvaležni, brezmejno poštene mož dal obsoditi namesto drugega!“

Grof prikimlje.

„Da, tako se skrivnostna ta dogodka najlažje razloži. Iz česa pa sklepaš, da je mlada Mellierova hči bila ljubica umorjenčeva?“ — „To dokazuje že to, da je izginila. Ko izvé, da jej je lastni oče umoril ljubega, ubeži na tuje, da tam skriva svojo sramoto, ki se več ne dá izbrisati. In h komu naj bi bil sicer mladi tujec hodil vsako noč v Fremicourt? Tudi je prišel iz Rheimsa v oni kraj baš takrat, ko se je tudi gospodična Mellierova vrnila bila od nekega ondotnega obiska domov.“ — „Ah!“ jekne grof ganjen. „Iz Rheimsa je torej prišel mladi tujec? In kdaj se je to godilo, kaj praviš?“ — „Pred kakimi dvajsetimi leti.“

Grof postaja zmerom bolj zmeden.

„In kako li se je zval umorjenec?“ povpraša plaho. — „Imenoval je bil le svoje krstno ime: Leon.“

Grof tožno zakriči. Trešči pokoncu, bled ko zid, zmedeno gledajoč in zdelo se je, da ga groza trese. Gospod Dumoulin ga začudeno pogleda; a ni se upal ga česa vprašati. Na to se grof spusti zopet na stol, tam nepremično obsedi zakrivši si obraz z rokama. Naposled se osrči ter vzdigne glavo. „Ne povprašuj me,“ dé žalostno svojemu prijatelju. „V tem trenutku bi ti ne mogel ničesar povedati. Nehoté si, ljubi Nestor, se

dotaknil žgoče skrivnosti mojega življenja za katero jedino še nisi znal. Nekega dne ti razodenem vse — a danes mi k temu manjka poguma! . . . Bolj ko kdaj prej, je sedaj na tem, da se Jean Renaud oprost. Pa bodem li to mogel doseči, ne da bi zatožil pravega morilca? Kajti tega ne bi hotel nikakor storiti! Kaj mi svetuješ? — „Jutro ti izročim memorandum, ki sem ti ga obljubil, a zraven tega napišem tudi prošnjo, da se Jean Renaud oprost; prošnji priložim ugodna spričevala iz Cayenne. Tvoj kredit pri ministru stori potem še drugo. Dvajset let je že minulo, kar se je zgodil zločin. Stvar je skoro zastarela. Prepustimo torej pravega krivca pekoči ga vesti. Žrtva Jean Renaudova bi bila brez koristi, da ubojnik danes izročiš sodišču. Če Jeana Renaud oprostijo, potem se mu gotovo zgodi pravica, in misel ga bode božala, da se ni za stonj žrtvoval za krivca.“

*

Nekega dne pokliče vodja kazenske kolonije cayenne-ške Renauda v svojo sobo. „Dobil sem danes dva za vas jako važna telegrama,“ reče mu prijazno. „Prvi telegram mi naznanja, da ste popolnoma oproščeni.“ — „Da sem popolnoma oproščen?“ . . . vikne Renaud ves iz sebe — „Da, da! popolnoma ste oproščeni! Nek

uplivna oseba je dejala za vas; a tudi to, da ste se tukaj lepo vedli in izvršili nekaj rešilnih del, je povzročilo, da ste dosegli mi'ost cesarjevo.“ — Jean Renaud ni mogel zdaj več dvomiti; pričel je jokati. „Oj, domov! . . . domov! . . . domov! . . .“ to so bile edine bdsede, ki jih je mogel izgovoriti.

„Nič vam ne zaprečuje vašega povratka domov,“ reče ganjeni vodja dobrotno. „A z vašim pomiloščenjem je došel tudi drug telegram, ki se mi je ž njim naročilo, da vam izplačam tristo frankov.“

Jean Renaud ni mogel govoriti. Njegove prsi so se krčevito vzdigovale, tresoč roki je sklepal na prsih. Bil je same sreče onemel!

9.

Na elyseiskih poljih pariških se odpirajo v prečudnem parku, ki ga nazivljejo Carrè Marigny, istočasno s popjem tudi „marijonetni odri“, ki se jih posebno otroci tako zelo razvesele. Mali dečki z rožnatimi lici in začudenimi očmi, male deklice s frfrajočimi kodri, ljubke in že nekoliko koketne — ali ni to presrčno občinstvo? Da, in to občinstvo je hvaležno in prizanesljivo vsem tem „lesenim glavam“, ki, kakor se zdi, deklamujejo.

Zagrinjalo se dvigne; igra začne. Leseni Pavliha pozdravi mlade svoje prijatelje, vriš^eč: „Brrr! brrr? . . .“ Otroci, ki so se

nekoliko pomudili, puste, ko so slišali te glasove, vse svoje igre ter kar deró v „dvorano“ (s štirimi vrvmi ograjen prostor) ter posedajo na nizke klopi pred odrom. Spredaj sedijo manjši otroci, zadaj večji.

Zdajci nastane globoka tihota med poslušalci. Vsi gledajo in poslušajo. Mlado občinstvo Pavliha kar očarjuje, ko pretepa komisarja; istotako se smejejo na jok se držočemu Pierrotu (Tumpcu), ko ubije kunca. Poslušajoči mladi svet se ne more dovolj načuditi Colombini, ko Harlequinu izpije vino. Kako smejanje sledi prvi tihoti, kak rokoplosk, kak radostni krik!

Pričetkom l. 1869 je bilo neko take „Marijonetno gledišče“ že kaka tri leta pri otrocih v Parizu jako priljubljeno. Zvalo se je „Gledišče Rigolo“. Lepe dekoracije, krasno upodobljeni in pomalani možicljji, bogate oprave, zanimive in dovtipne igre, vse to je provzročevalo, da je lastnik gledišča, Rigolo, slovel; otroci so ga nazivali sploh le „očeta Rigolo“. Samoposebi se umeje, da je „očeta Rigolo“ imel s svojimi marijonetami tudi lep dobiček.

Kakor njegova tovariša Gvignol in Gringalet, je imel oče Rigolo v svoji trumi vse „osebe“ italijanske komedije: Harlequina, Pierrota, Colombino, staro ženo, hudiča, žandarja in lekarničarja. A ker je te osebe večkrat preoblačil, je ena in ista „oseba“

lahko predstavljala tudi druge. Marijoneta „gledišča Rigolo“ pa, ki je kazala največji talent, največji dovtip, sijajne posebnosti ter je igrala najrazličnejše vloge — ta marijoneta je bil Rigolo sam. Rigolo je imel kot trava zeleno kapo na zviti svoji buči; vrhutega je nosil modro sukno z zlatim pasom ter velikanski ovratnik. Kadarkoli se je pokazal leseni možiček na odru, ni bilo ne konca ne kraja veselemu vpitju. Noben operni umetnik ni doživel še toliko priznanja, noben umetnik ni bil še toliko občudovan in slavljen, kakor mali postopač Rigolo od navdušenih mladih poslušalcev! Rigolo je bil glavna oseba v vseh vlogah. In vsak dan je ugnal kaj novega smešnega, ali si je izmislil nove dovtipe! Pa niso le otroci radi poslušali malega Rigoloja, nego tudi resni očetje in ostre matere so začeli zaradi njega kar popokati od smeha. Take burke je znal uganjati ta mali možicelj!

Bil je pa tudi najljubša vloga možu, ki je tičal v omari ter deloval; ljudje so govorili, da se mož v Rigoloju sam sebe igra in da kaže sam svoje misli in prešernost svojo.

Nekega dne meseca junija pa je bilo kljub lepemu vremenu gledišče „Rigolo“ zaprto, in to v nemalo začudo in jezo njegovih stalnih obiskovalcev.

Kaj se je zgodilo „očetu Rigoloju“?

so povpraševali sosedne „umetnike“ in čuvaje parkove. A nihče ni vedel ničesar.

Večer poprej je bil pobral oče Rigolo dekoracije, položil svoje marionete v veliko koš ter odšel, ne da bi rekel komu besedice. Nekateri so mislili, da je marionetar opustil svoj posel, ker je bil že dovolj obogatel. Pa zakaj ni v tem slučaju prodal svojega gledišča? Kolikokrat so se mu bili ponudili kupci!

10.

Oče Rigolo je naš stari znanec. On ni nihče drug kakor Jerôme Goš, pavliha Croqueferjeve glumaške trume.

Pavlihi je šlo vse tako dobro od rok, da si je ustanovil srečo. Od denarja, ki ga je bil našel pri Lucili, si je izposodil dvatisoč frankov. Najdenega premoženja ni hotel zmanjšati, kajti smatral ga je kot posvečen denar, o katerem bo moral dati nekdanjemu otroku račun.

Ostalih desettisoč frankov je s pomočjo nekega beležnika naložil in osiguriral na hipoteke. Obresti od tega denarja je rabil v to, da je malega Leona hranil in ga pošiljal v šolo; otrok se je učil v najboljšem odgojevališču v Dijonu.

Skozi enajst let je potoval Jerôme Goš po okrožjih Côte d'Or, Haute Marne, Aube, Yonne in Nièvre. Hodeč od kraja do kraja

je igral povsod s svojimi marijonetami; dotične igre je zlagal sam. Izprva mu je šlo težko; prvi dve leti ni imel celo nikakega dobička. Prodati bi bil moral voz in mezga, da ni izgledno štedil in stradal.

Od tretjega leta naprej pa se je stvar obrnila na boljše. Goš si je bil pridobil že dobro ime. Ko je napovedal svoje igre, tedaj so ljudje kar drli v njegovo gledališče. Od dne do dne se je bolj prikupoval občinstvu, in nekega dne spozna Jerôme Goš z naivnim začudenjem, da mu sreča postaja mila.

A sreča ga ni upijanila! Goš ni zapravljaj, niti ni bil zaraditega ničemurn ali ošaben, nego ostal je to, kar je vedno bil — skromni pavliha!

Živel je vedno enako. Akopram je za svoje „umetelnike“ kupoval novih oblačil in je dal včasih svojemu mežgu nekoliko ovsa ali ječmena, sam se je vendar zadovoljeval s kruhom in z vodo.

Če so se v Burgundu čudili veseli vinčarji, zakaj si ne privošči kozarčka vina, odgovarjal je Goš: „Rad bi izpraznil kako steklenico vina; pa vino škoduje mojemu grlu, naredi me hripavega, in odkod naj potem jemljem različne glasove za svoje marijonete?“

Goš ni govoril resnice! Vina ni pil iz štedljivosti. Mislil je na otroka, ki mu je bil edina skrb in za katerega edino je živel.

Dobri mož je občutil veliko olajšanje, ko je mogel nekega dne pridružiti izposojeni denar kapitalu malega Leona.

Ker je s svojimi marionetami imel vedno še srečo, je svoje prihranke pošiljal beležniku, v katerega je imel zaupanje. In, ker ni več rabil obresti, niti záse niti za otroka, jih je dodajal kapitalu.

Ko je Leon opravil prvo sv. obhajilo, ga je Goš (ki je sanjal o sijajni bodočnosti otrokovi) vzel iz dijonskega odgojevališča. Leon je bil najodličnejši učenec v zavodu. Nato odpelje marionetar fanta v Pariz, kjer ga vpiše v kolegij Sainte-Barbeski.

Sam si v najem vzame in s pohištvom preskrbi malo stanovanje v Rue Sainte Genevieve. A to stanovanje mu je služilo skoro le v prenočišče; kajti že po štirinajstih dnevih poišče Goš zopet ljube svoje marionete, ki so ležale v neki krčmi v Clemacy-u.

In potekla so bila zopet tri leta. Goš je želel zopet videti svojega Leona; bil je vednega kolovratenja sit. Za stalno se nastane v Rue Sainte-Genevieve, kar je bilo v veliko veselje Leonovo, kajti tako je mogel imeti na strani zvestoudanega svojega prijatelja, ki ga je iz hvaležnosti nazival očeta.

Pri vsem tem pa je moral Goš še delati, ne da bi se dotaknil niti kapitala, niti obresti.

Pa razen z marionetami se ni znal

baviti z ničemur. Vrhutega je imel od leta do leta več troškov; več ko dvatisoč frankov je zdaj rabil, in pri tem je moral še zelo štediti. Kje pa najti obrt, ki bi toliko nesla?

Pride mu srečna misel. Zaproši, da bi se mu dovolilo malo marijonetno gledališče na elysejskih poljih.

V enem mesecu dobi dotično dovoljenje. Jérôme Goš postane „oče Rigolo“.

Leon zapusti kolegij z najboljšim spričevalom. Bil je zrel za vseučilišče.

Odločiti se pa ni mogel za bodoči svoj stan. Že leto dni je Leon nosil veliko žalost v srcu. Smejal se ni več in zdelo se je, kakor bi ga obvladala trudnost, plahota in nemir.

Imel je temne svoje misli in skrito boleost, katero je skrbno zakrival očetu Rigolo-ju. A razboriti mož je plašan opazoval, kako zelo se je bil izpremenil dragi mu rejenec.

Ta Leonova boleost in toga sta imeli svoj vzrok. Mladenič je bil namreč obnovil svoje spomine in v duhu je zopet gledal svojo mater, ležečo v temni mrzli zimski noči v snegu!

Taka prikazen ne izgine tako hitro. Povsod, kjer je bil, je videl ubogo mlado žensko — svojo mater; slišal je, kako veter žvižga, in občutil, kako mu mraz one minole decembrove noči stresa teló!

Njegova mati je morala biti pač že davno mrtva. Pa imeti je moral vendar ime, rodbino! Predno bi kaj postal v življenju, je hotel izvedeti za to ime, za to rodbino.

Usoda je hotela, da je prišel v enak položaj kakor rajni njegov oče.

Prečuvši in prejokavši nekdanj vso noč, povpraša drugi dan Goša: „Rad bi potoval. Ali mi to dovoliš?“ — „Potoval?“ dé stari mož. „Mene hočeš zapustiti? Kaj li ti pade v glavo?“ — „A ne pustim te za zmerom. Tukaj pa ne morem obstati. Meni je tako, kakor da me kaj duši; tako ne morem živeti! Moram nekoliko v svet!“ ...

Goš si obriše solzo.

„Seveda!“ reče tožno, predolgočasen sem ti. Res, vesel nisem tukaj; ne najdem dovtipov. Vsa moja šala je v košu pri mojih marionetah. Jaz, uboga para, morem le pri malih otrocih buditi smeh ... Res šegav posel je to marionetanje! Pa morda se sramuješ, da sem marionetar?“

„O, stavim, da tega niti sam ne verjameš!“ vsklikne mladi mož ter objame starčka. „Jaz naj bi se sramoval tebe! Sramoval naj bi se tebe in tvojega dela, ki si me ž njim živel in vzgojil! Saj potemtakem ne bi bil le nehvaležnež, nego tudi malovrednik!“

„In vendar me hočeš zapustiti?“ — „To je res.“ — „In zakaj me hočeš osta-

viti? Povej mi to!“ — „Vidiš, to je moja ideja, ali če hočeš, neumnost!“ — „In ali želiš daleč potovati?“ — „Tega ne vem. A to veš ti; naznani mi le deželo, kjer si me našel.“

Goš iznenaden zakriči ter stopi korak nazaj.

„Kdo ti je pravil o tem?“ povpraša. — „Nobeden, sam sem se spomnil tega.“

Starček se temu ni mogel dovolj načuditi. Naposled pa reče: „Mislil sem, da storim prav, ako ti o tem ničesar ne pravim. O, sedaj mi je vse jasno! To je tedaj vzrok tvoji žalosti?“ „Stari moj prijatelj, moj oče; ne li res, vi ste me našli na deželni cesti?“ — „Da.“ — „In jaz nisem bil sam; kaj ne? Neka žena je v onesvesti ležala poleg mene v snegu.“ — „Kaj, tudi tega se spominjaš?“ — „Žena je bila moja mati. Zastonj poizkušam, da bi se domislil, kakšnega obraza je pravzaprav bila. Pa vedno gledam jo pred sabo: otrplo, zmrzlo . . . Povej mi po pravici: je-li mrtva?“ — „Mislim, da!“ — „Tedaj ne veš tega gotovo?“ — „Leon, jaz nočem lagati; gotovo ne vem, ali je tvoja mati mrtva!“

Mladeniču se oko veselo zaiskri. „Predno se veseliš, poslušaj me!“ povzame Goš. „Sam sem se že hotel o tem prepričati ter sem potoval tri leta pozneje v Gray . . .“ — „Tedaj v tem mestu? . . .“ — „Da, na cesti od Graya v Vesoul, v Haute Saône, sem te našel, v zimski

noči jokajočega. Takrat sem bil še v neki glumaški trumi. Tvoja mati je sicer še dihala, a bila je že v zadnjih vzdihih. Vzeli smo jo na naš voz ter jo potem odnesli v Gray v bolnico. Tamošnji zdravnik je izrekel, da je ni več rešiti. Tako si torej bil sirota. In, ker tvoja mati ni imela s seboj nikakršnih papirjev, te nismo mogli poslati tvojim ljudem. Moj patron je hotel, da postaneš glumač. Pa ti si se mi smilil. Pobrigal sem se zate ter prisegel, da ti hočem posvetiti samotno svoje življenje. Mislim, da se nisem izneveril tej prisegi. Da bi ti ne bilo treba skakati po vrveh, sem jo s tabo pobrisal iz glumaške trume. Ne smeš me pa smatrati za plemenitejšega nego li sem v resnici. V usnjati torbi, ki sem jo vzel bil tvoji materi, sem našel 12.000 frankov v zlatu. Od te svote sem si vzel samo toliko, da sem te mogel dati v zavod in si omislil majhno marijonetno gledališče. Ljubi Bog je blagoslovil stvar; sčasoma sem izposojeni si denar lahko zopet dodal kapitalu, obresti so rastle čimdalje bolj in danes imaš več ko 20.000 frankov. K tej svoti ne računam malih svojih prihrankov, ki so seveda tudi le tebi namenjeni, dragi otrok moj!

Leon objame starčka. „O moj dobrotnik! moj drugi oče!“ klikne ginjen do solz.

Oči dobrega Goša se radosti zasvetijo. „Ti me delaš presrečnega,“ zamrmra ma-

rijonetar. — „Saj nimam druge zahvale zate kakor svojo ljubezen! . . . In uboga moja mati . . . Ti si tedaj v Grayu povpraševal po njej? . . .“ — „Da.“ — „Nu, in?“ . . . — „In nisem mogel izvedeti ničesar. Zdelo se je, kakor bi me ljudje ne umeli, nihče mi ničesa ni mogel ali hotel povedati.“

Mladenič vzdihne. „Vidim, da si ne smem delati nikakih upov; moje uboge matere ni več. Vendar bi rad videl kraj, ki je bil zanjo tako usodepoln; rad bi videl mesto, kjer je umrla, ter okraj, kjer sem se skoro gotovo rodil in kjer imam najbrže rodbino. Iti hočem črez deželno cesto, kjer se je moja mati bila zgrudila. Jutri zvečer bodem v Grayu, ljubi oče moj! Dej, pojdi z mano!“

Starček je bil poln veselja. „Je-li res?“ povpraša. „Ti me hočeš vzeti s seboj? Nisem si upal prositi te tega.“ — „Tedaj ostane pri tem: jutri zjutraj pojdeva na pot!“ — „Nekaj mi prihaja sedaj na misel,“ reče Goš obotavljaje se. — „Kaj takega?“ — „A ti tega ne boš hotel . . .“ — „Le povej!“ — „Jaz bi rad svoje marijone vzela s seboj, predvsem pa malega Rigoloja . . .“ — „Zakaj pa da ne, če ti to dela veselje?“ — „Tedaj res? Ti mi to dovoljuješ?“ — „Seveda.“ Le tega ne umem, zakaj hočeš s seboj vleči malega Rigoloja, Pavliho in Pierrota!“ — „Ti tega ne umeš?“ — „Ne.“ — „Nu, hotel bi, da bi mi kaj delali. Tako bi v malih

presledkih, ne izpustivši niti tuga, niti vasi, prepotovala Haute Saône in potem, če ti je ljubo, tudi Franche Comte. Pavliha in Rigolo sta dobra dečka; par palic več dobita kakor po navadi in zato nama poplačala še potne stroške!“

Leon se je moral smejati.

„Meni se zdi, da ne moreš živeti niti dneva brez svojih marionet.“ — Utegneš imeti prav. Navada je taka! . . . Pa vidiš, če jih imam tako rad, te svoje marionete, to je le tebi v korist, saj so baš moje marionete pomogle v to, da si se izobrazil in si postal mož!“

11.

V Grayu je vsako leto velik žitni semenj. Do 20 milj daleč prinesejo časih kmetovalci svojo žetev v semenj. Mnogo tujcev prihaja v semenj ter tako sicer mirni kraj veselo oživi.

„Pojutranjem, v četrtek, je v Grayu semenj,“ je rekel Rouvenat hlapcem. „Spravite torej zrnje, kolikor nam ga je ostalo, v žaklje ter naložite jih na vozove. Ob eni popolnoči pojdete na pot, da boste ob deseti uri že v Grayu na semnju. Ste-li razumeli?“ — „Da, gospod Rouvenat; ali ne pojdete tudi vi z nami?“ — Ne; jaz pojdem šele ob štirih. Pa saj pridem vendar še eno uro pred vami v Gray, da tam poiščem najlepši

prostor na semnju. Morda prodam vse žito, še predno vi dospete tja.“

Blanche je slišala ta pogovor. Beseda „semenj“ je zvenela kaj prijetno v njenih ušesih, kajti pomenjala ji je veselje in zabavo. Redko je prihajala kam, a na pristavi seuillonski je bilo vse tako mirno! Ko ostane z Rouvenatom sama, se mu prične dobrikati, gladeč mu lice. „Ah, ljubi boter, prosim te, prav lepo te prosim, vzemi me s seboj v Gray.“ — „Oho! v Gray bi rada šla?“ povpraša smejoč se. „Kako pojdeš tja ponoči?“ — „Saj noč ni tako slaba.“ — „Seveda ni slaba, ko spiš.“ — „Porednež!“ — „Ti bi tedaj prav rada šla z mano?“ — „In še kako rada!“ — „Nekaj bode! Pojdeš z mano, saj tebi ne morem odreči ničesar!“

Dva srčna poljuba pleskneta na Rouvenatovo čelo.

*

Mi smo v Gray-u. Dve uri popoldne je. Semenj je baš najživahnejši. Največ občinstva je zbranega na trgu, kjer imajo glumači in drugi taki koristolovci svoje delo. Trobente so pele, bobni ropotali. Tu je bilo vsakovrstnih zabav: vrtiljaki, tombola, strelišče in mnogo drugega. Najbolj so se pa ljudje gnjetli pred glumaškimi kočami. Tu si nahajal Jasona Marcula, slavnega herkula iz Vogeov, učenca slavnoznanega nepre-

magljivega borilca Charlesa Ernesta, kralja vseh atletov! Potem so tukaj bile imenitne voščene podobe Eme Willartske v zvezi s pravo mumijo gozdnate žene, nadalje lep Škotka Mis O' Brien; ima osemnajst let, tehta stoinosemdeset kilogramov; princ in princesinja Liliputska, najmanjša človeka na svetu, oba skupaj le meter visoka; volnati konjiček iz Afrike; dvoglavo tele; Mlle-Pamela, svetlovidka; mladi zamorec Murillo, ki žre ogenj, in mnogo drugega enakega. Manjkalo tudi ni velikega gledališča Croqueferovega, ki sta se v njem imeli vršiti dve predstavi velike drame: „Razbojnikova nevesta ali najdenček.“ Pred gledališčno koč se je kar trlo ljudi, ne toliko zaradi navedene drame same, nego bolj še zato, ker je imela nastopiti tudi prava pravcata ljudozrka, kraljica sandviških otokov, ki so jo šele pred kratkim pripeljali na Francosko.

Predno so odprli vrata Croqueferovega gledališča, je poizkušal pavliha glumaške trume, naslednik Jerôme Gošev, občinstvo razveseljavati, in to čudno namrdujoč se in ude sivo vijoč. Trije stari uniformovani muzikantje so pihali v svoja trobila, kolikor so jim pljuča dala. Dolg zamorec, ki se je zdel, kakor da bi bil pravi, nabijal je na boben. Mlada deklica v baletni (plesni) opravi je klenkala z zvončkom. Bil je to skozi ušesa zveneč, barbarski, peklenski koncert!

Groquefer, ki je bil postal starejši in debelejši in ki mu je bilo lice živo olepčeno, je ponosno stal na vratih v svojem prazničnem oblačilu à la Louis XV., z rokami, prekrižanimi na širokem hrbtu, ter se zadovoljno oziral po občinstvu.

Med občinstvom, ki se je smejalo predudnemu temu koncertu ter se je veselilo pavlihovih burk, sta bila tudi Pierre Rouvenat in Blanche; ž njima v družbi je bila tudi mlada deklica, hči krčmarja, ki se je pri njem Rouvenat v Gray-u navadno ustavljal. Deklica je dobila od staršev dovoljenje, da sme z Blancheo iti na semenj.

Blanche je hotela videti ljudožrko. Nje želja je bila Rouvenatu ukaz. Tako so čakali vsi trije, da se gledališče skoro odpre. Mladi deklici sta se srčno smejali zamorcu in pavlihi. Croquefer da znamenje in zdajci preneha mačja godba. Še ena zaušnica zazveni na licu pavlihovem, potem nastane tihota kroginkrog. Croquefer, veličastno se držeč, izpregovori takole: „Častita gospoda, slavno občinstvo! Ni mi treba, da se vam priporočam; kajti že leta in leta pozna to mesto moje zasluge za umetnost, znanost in semnje. Zatorej vam le povem: danes igramo najzanimivejšo igro naše literature in našega stoletja: „Najdenček“ v petih aktih. Pri tej igri bodo sodelovali vsi moji umetniki, ki sem jih v Parizu najel ter so vajeni taki h

vlog. Ko se igra konča, bode mi čast, da vam predstavim veliko kraljico sandviških otokov, ki sem jo dal priti po suhem in mokrem; pri tem nisem se zbal nikakih stroškov. Oulaminilili je prava kraljica, ljudska žrna kraljica! Odkar je rojena, je v svoji deželi, kakor je to dokazano, požrla šestdeset malih otrok; da, gospoda moja, šestdeset malih otrok je surovih požrla! Videli boste, kako pogoltne pred vašimi očmi nekaj kil surovega mesa! Da, vi jo boste videli, veliko kraljico sandviških otokov! Torej le v gledališče, gospoda moja, le v gledališče! Saj stane le pet kebrov za odrasle; za otroke pa le tri, istotako za vojake pod korporalom. Ne gnjetite se tako, saj je prostora za vse... Le noter, gospoda moja, le noter! Veliki boben spred!... Bum, bum, bum!!!“

In koncert je pričel iznova, medtem ko je občinstvo kar drlo v dvorano. Igra, ki so jo igrali „prvi umetniki prestolnice“, je ogreela le malokoga; a to nič ne de; da je le Croqueferova denarnica bila polna! Vse je komaj pričakovalo, da se prikaže ljudska žrna kraljica sandviških otokov.

Naposled se zagrinjalo vzdigne. V nekaki odprti kletki, ki je ob njej stal glumač, si videl žensko, ki bi jo po njenih začudenih, skoro divjih pogledih smatral lahko za divjakinjo. Oblečena je bila v tuniko oč

bele snovi; okoli ledij pa je nosila pas. Veliki črni lasje so jej v velikih valovih padali po hrbtu. Obličje, noge in roke je imela pokrite s prečudnimi arabeskami, ki so bile videti kakor kake risarije. Okoli rok in nog je nosila biserne obročke, sicer je bilo vse njeno oblačilo prepleteno s svetlimi steklenimi biseri. Veliki bakreni obročki so jej viseli v ušesih in na nosu.

Prevara je bila popolna, in marsikdo navzočih je menil, da res vidi v revni tej stvari — divjakinjo.

Boječe je stopila iz kletke proti rampi. Nekoliko trenutkov preletava njeno zmedeno, zmagočeno oko po zbranem občinstvu. Zdelo se je kakor, da divjakinja išče nekoga, ali kakor bi koga izmed množice hotela spoznati.

Zdajci ji oko srpo pogleda in život se jej prične krčevito tresti. Nje pogled se je tarno upiral na klop, kjer je Rouvenat sedel z obema deklicama.

V tem trenutku se divjakinji približa Croquefer ter jej ponudi krožnik, ki je na njem bil kos surovega mesa.

A ona mu srdito porine krožnik nazaj. Glumač prebledi od jeze, kajti hotel je izvršiti program. Zatorej jej zamrmra nekoliko silnih nerazumnih besed, pogleda divjakinjo ostro in žugajoče ter jej zopet ponudi meso.

Po dvorani radovedno občinstvo zašumi. „Boter,“ izpregovori Blanche, „koga pa gleda divjakinja tako srpo?“ — „Ne vem.“ — „Mislila bi, da tebe!“ — „Kaj še! Ja pa menim, da ne gleda sploh nikogar!“

In zopet porine divjakinja ponujeni krožnik z gnusom in s studom nazaj.

A zdaj se Croquefer ni mogel več brzditi. Votlo zarjove ter zavzdigne bič, ki ga je imel v roki, ter udari ubogo žensko.

Razljučeno občinstvo zašumi po dvorani. Rouvenat vstane z žarečimi očmi ter žugaje stisne pest.

Strašan pogled revne divjakinje preplaši glumača. Žena bolestno zakriči, skoči nazad ter — izgine!

Da se igra tako dovrši, tega pač noben navzočnik ne bi bil verjel. Za Croquefera je bilo to hud udarec. Ves iz sebe se opoteka, liki pijanec, preobrača svoje blede-modre oči ter izpusti krožnik, da pade preko odra.

Občinstvo zahrumi ter udari v veliki smeh. Zagrinjalo pade, a veselo občinstvo še vedno ploska, udarja z nogami ob tla, ter na vso moč kriči: „Živela, ljudožrka!...“

S tem je bila igra končana.

12.

Pierre Rouvenat se napoti z Blanche in njeno spremljevalko zopet v gostilno. Ker je imel potem obiskati še enega ali dva

gospoda, odide sam iz gostilne po svojih opravkih. Prizor z ljudožrko je napravil nanj globok vtisk. Še je čutil, kako ga je prečudna ta ženska nepremično in ognjeno zrla. Pa niti misliti si ni moge', da je nesrečnica bila — Lucila Mellierova, prokleta deklica!...

Da mu je kdo to rekel, ne bil bi verjel. Kdo bi bil tudi mislil, da je Lucila zagazila v tako veliko bedo in nesrečo? — Croquefer je nadaljeval svoje igre do polnoči. O ljudožrki ni bilo več govora. Ta je bila porabila zmešnjavo med glumači, zamenila je divjaško svoje oblačilo z navadnim ter pobegnila.

Ko se je Croquefer spomnil nanjo, da bi jo občinstvu iznova predstavil, je bilo že prepozno. Ludožrka je bila zapustila mesto.

Gostilna, kjer je Rouvenat pustil Blanche-o, je bila polna ljudi. V treh velikih gostilniških sobah je vpila truma gostov. Bilo je dosti hrupa, jolilajfanja, petja in vpitja med njimi.

„Moram vas nekoliko samo pustiti,“ reče gostilničarjeva hči Blanche-i. „Mati in dekle imajo s postrežbo gostov toliko dela, da ne vedo, kje si jih glava drži. Zatorej moram tudi jaz se potruditi, da jim pomagam kolikortoliko. Ker bi se pa sami med ljudmi lahko bali, zato blagovolite priti sem-le noter.“

Ob teh besedah odpre majhno posebno sobo, ki se v njej je nahajal en sam popotnik. Ta je sedel s podprto glavo pri mizi, kakor bi bil globoko zamišljen.

Gostilničarjeva hči odpre veliko omaro, iz katere vzame neko knjigo.

„Tu imate nekaj za branje,“ ji reče obrnivši se k Blanche-i. „Tako vam ne boče dolgčas.“ — „O, hvala lepa; jaz se nikdar ne dolgočasim. Sicer se moj boter kmalu vrne.“

Gostilničarjeva hči se odstrani. Blanche sede k oknu ter odpre knjigo.

Na drugem koncu izbe se je popotnik zopet zamislil. Pozabil je bil že, da ni več sam.

Po nekolikem času vstane ter odpre veliko leseno skrinjo, ki je stala z mnogimi drugimi manjšimi v kotu izbinem.

Iz velike skrinje vzame dve opravljeni marijoneti, ki ji ogleduje z otročjim veseljem. Njegovo obličje veselja zasveti. Primši marijoneti v roko, naredi, da oba lesena možiclja pozdravita in se poklonita.

„Dober dan Pavliha; dober dan Rigolo!“ reče mož milo. „Nu, ali se ne bosta zahvalila svojemu očetu, da vaju je vzel iz posteljice?“

Trikrat zaporedoma se možicelja prikloneta.

„Že prav, že prav; a zdaj razgovarjajta se malo! Hitro majhen dvogovor, da razveselita očeta Rigoloja!“

Pavliha se vzravna, pomakne gornje truplo nazaj ter hreščeč fistiluje: „Pii, pfii, brrr, brrr, krr, krr, brr, brr!!!“

Blanche se ob teh čudnih glasovih obrne ter radovedno gleda.

Zdajci se zasliši tanki glas malega Rigoloja. „Oj, prijatelj Pavliha! Poslušajte me! Meni se zdi, da ste to noč dobili nahod?“ — To izrekši se Rigolo silno zasmeye ter dela, kakor da je obseden.

Pavliha (zmajaje z glavo): Brr! krr! brr! krrrrrr!!!

Rigolo: Povejte mi vendar, dobri možicelj; kje li smo? Naj le še bolj odpiram oči, zaman, ne vidim lepih topolov elyseiskih poljan.

Pavliha: Brr! krr! Kaj tebi to mar, kje da si? Kaj tebi to mar, vprašam! To naj te ne briga! . . .

Rigolo: Ti lahko tako govoriš, stari potepuh. Tebi je, seve vseeno, kjerkoli se klatiš. Tebi je vseeno, kjerkoli nosiš svojo culico na hrbtu. Pa jaz sem Parižan in nikjer mi ni tako priležno, kakor v ljubem, lepem, zlatem, srebrnem gledišču v „Carré Marigny!“

Pavliha: Čujete, Rigolo, vi ste bili in ostanete osel!

Rigolo: Kaj pravite? kaj pravite? Le počakajte, jaz vas izučim manire: klip, klap! klip, klap! klip, klap! (tolče, kolikor more Pavliho po hrbtu).

Pavliha: O joj! o joj! o joj! (Prav flegmatično!) Meni se zdi, gospodine, da ste mi nekoliko neprijetni. Vi nimate nobenega spoštovanja do mene, kar bi vendar morali imeti! Nu, kje pa imam svojo palico? Aha, tukaj je, tukaj je moja palica! Pif, paf, pif, paf, pif, paf! (pretepa Rigoloja).

Blanche se ni mogla več premagovati. Glasno se prične smejati.

Marijonetar se nekoliko preplašen in v zadregi obrne. Zagledavši deklico, povesi oči kakor zasačen tat. „Ah, odpustite, gospodična, odpustite, lepo vas prosim!“ reče uljudno. „Pozabil sem popolnoma, da ste vi tukaj . . .“ — „Pa saj jaz vam nimam ničesar odpuščati, gospod moj! Še prav lepo sem se zabavala!“

„Tako? tako?“ zajeclja stari. — „Jaz bi pravzaprav vas morala prositi oproščenja, da sem vas motila pri vašem delu; pa nisem se mogla več vzdrževati smeha . . . bilo je vse nekam prešegavo!“ — „Jaz sem pravi norec, kajne? Igram tu s svojimi možicljí kakor otrok. Pa kaj hočete: ko se človek postara, postane otročji. In potem jih imam tudi tako rad — te moje možiclje — ne morem živeti, da bi jih ne gledal ter da ne

bi jim dal govoriti. Stari tovariši smo med sabo. Živim skoro zanje, in že mnogo let mi oni dajejo kruha. Nadejem se, da mi bodo še dalje dajali zaslužka. Če mi je težko pri srcu, če se me lotevajo otožne misli, potem pogledam te ljube moje male; in ti možicliji me zopet razvedrijo, jaz pozabim vse skrbi in zopet sem zadovoljen. So ljudje, ki tega ne umejo, imajo me za smešnega. A, kaj maram zato! Naj le mislijo in govorijo, kar jim drago! Ni treba, da se baš izrazim, zakaj imam svoje marionete tako silno rad; dovolj, da je takò!“

Mlado deklico je čudni ta govor globoko ganil. Zanimala se je za starčka, ne da bi si bila v svesti zakaj. „Zdaj mi je še toliko bolj žal, da sem vas motila,“ dé. „Prosim, prosim, le nadaljujete, in mislite si, kakor da ste sami.“ — „Ne, ne; za danes je dovolj. Pavliha in Rigolo morata iti spat.“

Starček položi svoja ljuba dva umetnika v skrinjo ter jo zapre.

„Če sem malega Rigoloja dobro razumela“, povzame smejoč se deklica iznova, „to ste vi iz Pariza?“ — „Da, gospodična, iz Pariza sem. Šele pred dvema urama sem od tam došel le-sem.“ — „Skoro gotovo na semenj; ne-li?“ — „Ob, tega ne; še vedel nisem, da je danes tu semenj.“

Predno je mogla deklica staviti novo vprašanje, odpro se vrata in mlad človek vstopi.

Na prvi pogled je že videla Blanche, da je prišlec velik, mlad, elegantno oblečen ter da se zna lepo vesti. Videla je tudi, da je črnkast, da ima visoko čelo, izrazite oči, da je bledega, a prijetnega lica.

Kaj li jej je tako prečudno ganilo srce. Nikoli je niso učili, naj skriva ali premaguje svoja čuvstva. Prosto je bila vzrasla; jasne njene oči so mislile, da lahko vse v naravi občudujejo; odkrito njeno srce je menilo, da sme vse ljubiti. Tako tudi zdaj ni poskušala, da bi zatajevala svoja čuvstva, nego udala se jim je. Ni mislila na to, da ni previdno, da gleda tega lepega mladega moža zadovoljno in iskreno. Njeno srce je živahneje bilo; pa vse to je svarilo ni kar nič.

Mladenič se približa marijonetarju, ki resno in zvedavo upre vanj oči.

„Nič! nič!“ jekne mladi mož tožno. „Jaz nisem srečnejši od tebe! Ah, uboga, uboga moja mati je izvestno mrtva. Trdo je, če se človek za trdno česa nadeja, a potem se vidi prevaranega! Iskali so po starih registrih v bolnišnici, pa nič, nič niso mogli najti o nesrečni moji materi. Nerazložna zamuda! Ves svet sem povpraševal — nihče mi ni znal povedati ničesar. Seve, dolgo je že, dolgo! Najbolje bode, da se več ne trudim. Tekel sem za milinim mehurcem, in še tebe sem brezuspešno nadlegoval!“ — „Pojdi, pojdi! Saj veš, kako ti

rad storim vse, kar le hočeš," odgovori Gôš. „In še kako vesel sem, da mi dovoljuješ, da te spremljam! Moje veselje je, da te ubogam, a največja moja žalost je ta, da te ne morem osrečiti!“ — „Ah, saj nimam nikogar drugega na svetu nego tebe!“ zakliče mladenič. Na to položi svojo glavo na starčkovo ramo ter bridko zastoče.

O vsem tem razgovoru je Blanche umela le dve reči: da mladenič nima več matere in da je nesrečen.

Njeno srce je občutilo takoj živo sočutje do nesrečnega mladeniča. Njene oči se napolnijo s solzami. Čutila pa je, da nima pravice, da bi silila v skrivnost obeh navzočnikov. Hoteč se umakniti, tiho stopi proti vratom.

A Leon jo opazi ter živo stopi proti njej. Ona se drhteč ustavi. Mladenič obstoji, kakor očaran. Zdelo se mu je, da ni videl še nikoli tako ljubeznivega otroka. Zatorej jo gleda nepremično. Videl je njene rosne oči.

„Vi jokate, gospodična?“ reče Leon potihoma. — „Da,“ odgovori ona ginjena. „Jokam, ker ste govorili o svoji materi, ki je ni več . . .“ — „Zaradi mene ste jokali?“ povpraša kakor omamljen ter deklico žarno pogleda.

Blanche zapeče čezinčez po licu ter v zadregi povesi oči.

„Tedaj vam je žal zaradi mene?“ povpraša dalje mladenič. — „Da,“ odgovori deklica ter ga zopet iskreno pogleda. „In mislila sem si sama pri sebi: Bog Vas ne zapusti!“

V tem trenutku vstopi gostilničarjeva hči izpregovorivši; „Vaš boter je tukaj, gospodična Blanche. Pridite k obedu!“

Blanche pozdravi oba tujca ter odide.

„Ona se imenuje Blanche,“ zamrmra Leon sam záse.

Uro pozneje, ko sta Blanche in Rouvenat zapuščala gostilnico, hoteč stopiti v voz, srečata Leona, ki ju pozdravi.

„Ali poznaš tega mladega moža?“ povpraša Rouvenat. — „Tega ne. Govorila sva le nekaj besed med sabo . . .“

Rouvenat se obrne še enkrat za njim. „Brhek mladenič!“ reče.

Blanche se je zamislila. Njeno srce je procvitalo.

13.

Pravijo, da je tudi nek bog za pijance. Z istim pravom lahko trdimo, da imamo boga tudi za zaljubljenca.

Bodi si temu tako ali tako: dva dni po semnju v Gray-u, to je v soboto, pride Leon okoli druge ure popoldne slučajno v Saint-Irun.

Pustil je bil Goša v Gray-u, ki si je lomil glavo s tem, kako bi si napravil novo

gledališče, ki bi se lahko nosilo od kraja do kraja. Na nasvet kočijažev izstopi Leon pred neko gostilnico, ki je nad njo bilo zapisano z velikimi črkami: „Bertaux, gostilničar.“

Leon koraka proti vratom gostilniškim; na pragu je stal mož, ki ga s kapo v roki lepo pozdravi.

Zdajci se mladenič zgane ter debelo pogleda velika kamenita psa, ki sta stala na obeh stranskih podnožjih stopnic.

Leonu se je čitalo z obraza, da je silno iznenaden. Z obema rokama si prime za čelo, kakor bi si hotel pridržati nestalen in zmeden domislek. Dasi mu spomin nič gotovega ni pravil, vendar je vedel natanko, da je že nekdanj videl ta dva psa, ki sta ga gledala s prevzetno povzdignjeno glavo.

Ni bilo dvoma: že kot otrok je moral biti nekdanj tukaj! Tožen nasmeljaj se mu poziblje na ustnicah. Potem pa naglo stopi gor po kamenitih stopnicah v gostilno.

„Bi-li radi kaj jedli, častiti gospod?“ vpraša ga gostilničar. „Povejte, česa želite,“ — „Pozneje, pozneje!“ odgovori mladenič. „Ali ste vi tukaj gostilničar?“ — „Da, gospod moj. Jaz se imenujem Bertaux, kakor moj stric, ki sem po njem prevzel gostilnico.“ — „Prav tedaj, gospod Bertaux; ali imate časa, da mi darujete nekaj trenutkov?“ — „Jaz sem vam popolnoma na razpolaganje!“ odgovori krčmar živo.

Oba stopita v bližnjo gostilniško izbo. Bertaux ponudi tujcu mehak stol; sam pa sede na bližnjo stolico. „Zdaj mi pa povejte, česa želite, častiti gospod,“ izpregovori Bertaux. — „Ravnokar ste mi povedali, da ste po svojem stricu prevzeli gostilnico. Ali že dolgo tega?“ — Tako-le kakih petnajst let.“ — „Potem se morda še lahko spominjate — le pomislite, gospod Bertaux — ali ste pred kakimi trinajstimi leti nekega dne meseca decembra prenočili neko gospo z otrokom?“ — „Ti moj ljubi Bog!“ posmeje se gostilničar. „Tu prenočuje toliko popotnikov!“ Sicer — počakajte malo! Mislim, da se spominjam! Da, da, tako je! Nekega dne decembra meseca pride le-sem mlada potovalka, imela je s seboj otroka, štiri do pet let stara. Gostilnico je zapustila zvečer, ko se je že nočilo; bil je strašen mráz. Jaz sem jo hotel ustavljati, a ni bilo mogoče; hotela je odpotovati na vsak način. O, zdaj se spominjam prav natanko! Otrok je bil fantič, prav majhen hudiček. Posedal je zmerom na kamenita psa zunaj pri vratih. Moral sem celo kričati nanj, da sem ga spravil dol, zakaj bal sem se, da ne bi padel s tega ali onega psa ter si zlomil roko ali nogo.“

Leon je gostilničarja poslušal kar brez sape.

„Ali sta gospa in otrok dolgo ostala tukaj?“ — „Ne, samo štiri ali pet dni, ne

vem več natanko. Gospa je imela sobo v prvem nadstropju, baš nad nama tukaj gor.“ — „Ali je ta soba prosta?“ — „Slučajno.“ — „Ker hočem ostati nekaj časa tukaj v Saint-Irunu, tedaj bi to sobo rad vzel v najem za en mesec.“ — Imam še lepšo sobo, gospod moj.“ — „Ne, ne, hotel bi baš to.“ „Dobro. Umejem vas; vi ste poznali ono gospo.

Mladenič zastoče. „Poznal sem jo; a žalibog premalo! Sicer čemu bi vam zakrival? Jaz sem njen sin; jaz sem oni otrok, mali hudiček, ki je jezdil na vaših kamenitih psih ter bil v nevarnosti, da si zlomi vrat.“ — „Kaj! To ste bili vi?“ povzame gostilničar začuden. Bogme, če vas tanje opazujem, zdi se mi, da vas spoznajem!“

Leon poizkusi posmejati se. „Vi imate izboren spomin za fiziognomije, kakor se zdi! Ali mi torej ne morete povedati, če sem svoji materi kaj podoben?“

Gostilničar se popraska po nosu.

„O seveda — zakaj pa ne?“ odgovori priljudno. „Vendar . . . že davno je tega! In potem prihajajo sem vsak dan drugi obrazi. Le to vem natanko, da je imela vaša mati baš tako lepe črne lase, kakor vi. Ona je bila blede, suha in žalostna! . . . Zdi se mi, kakor bi jo zdaj-le videl pred sabo: velika oseba, ponosna, z jasnim globokim pogledom, z bledimi ustnicami, ki se

jej niso nikdar potegovala na smeh; vrh tega je bil njen glas tako mil, ah tako mil, posebno, če je govorila z vami! Ne, zdaj mislim, da sem tega gotov, da vi niste podobni svoji materi, častiti gospod. A vaša mati je bila lepa, zelo lepa!“

Mladenič je bil zelo ginjen. Solze so mu bliščale v očeh. „Moje povpraševanje se vam utegne zdeti čudno, gospod Bertaux,“ izpregovori, „in vendar mi radi odgovarjate nanje. Prav srčno vas zahvaljujem za prijaznost vašo! To mi dokazuje, da ste brdák mož in da ste vredni mojega zaupanja. Zatorej, poslušajte me! Malo časa po najinem tukajšnjem bivanju, morda že koj drugi dan, sem imel nesrečo, da sem izgubil svojo mater. Dober človek me je našel nekaj milj od tukaj na deželni cesti. Vzel me je k sebi ter me odgojil.“

„In to je bilo meseca decembra?“ — „Da, v neki noči, ko je burja strašno razsajala in je sneg padal.“

„O, sedaj uganem! Imel sem prav, ko nisem hotel pustiti vaše matere dalje. Ubožica! Slutil sem, kaj jo čaka!“ — „Danes, ljubi gospod Bertaux, niti ne poznam imena svoje matere! Jaz iščem svojo rodbino, nepoznane svoje sorodnike, če ti še sploh živijo. Lahko torej uvidite, kako važno mi je vsako naznanilo iz vaših ust!“ — „V istini, prav imate! Škoda, da sam ničesar ne vem.“

— „Vi se torej ne spominjate imena svoje matere?“ — „Ne.“ — „Morda je zapisano v vaši knjigi za tujce?“ — „Ah, v to knjigo se vpiše le redkokdo. Sicer so moje takratne knjige že davno raztrgane.“

„Ali ne mislite, da je bila moja mati iz teh krajev?“

„Tega ne vem. Vendar se mi zdi, da se spominjam, da mi je rekla, da prihaja od daleč, od prav daleč.“ — „Od prav daleč?“ ponavlja Leon. „To je čudno. Da je z mano v najhujši zimi tako daleč potovala, imeti je morala tehtne vzroke.“ In pomislivši na denar, ki ga je bil našel Gôš, reče sam zase: „Uboga mati! izvestno je **ono** svoto tukaj potegnila. Morda je ta denar po kom podedovala.“ Na glas pa dé: „Ali vam ni povedala, zakaj je šla na pot?“ — „Ne, častiti gospod. Ona ni rada govorila. Pa čakajte, zdaj se spominjam še nečesa: dva, tri dni po njenem dohodu obiskal jo je neki mož.“

Spomin mladeničev iznova oživi. „Da! da!“ vzklikne. „Zdaj se tudi jaz tega spominjam! Neki mož je bil pri nama! Vzel me je v naročje ter me božal in poljuboval; jokal je in moja mati tudi! . . . Pa to je vse, na kar se morem še spominjati. Komaj zablišči luč v moj spomin, in že ji sledi globoka senca! . . . Pa vi, gospod Bertaux, ste tudi videli tega moža, vi ga morda po-

znate?* — „Ne. Bil je, kakor se spominjam, kmet. Jaz ga nisem poznal!“ „Prihajal je pač tudi od daleč?“ — „Baš narobe! Meni se zdi, da je bil iz naših krajev. Takrat sem bil še malo časa tukaj, in zato sem le malo ljudi poznal.“ — „In, ali niste vide'i tega kmeta nikoli več potem?“ — „Tega bi ne mogel vedeti. Morda sem ga srečal, ne da bi ga spoznal. Saj so vsi naši kmetje za las podobni drug drugemu.“

Leon poparjen nagne glavo.

Gostilničar povzame sočutno: „Vi niste zadovoljni, ubogi gospod?“ — „Res je. Vendar presrčna hvala, gospod Bertaux! Vi ste mi govorili o moji materi, povedali ste mi, da je bila lepa in da me je ljubila. Že to je veliko. Stoterna vam hvala!“ — „Žal mi je, da vam še več ne morem povedati.“ — „Odgovorite mi samo še na eno vprašanje . . . toda ne, saj mi ne morete povedati.“ — Vprašajte vseeno.“ — „Ali veste, kam je hotela iti moja mati od tukaj?“ — „Pač le v svojo domovino.“ — „Prav; a čudno je, da je zvečer peš odpotovala!“ — „To je res čudno! Lahko bi bila do jutra počakala ter se odpeljala z dostavnikom (najemnim vozom) vesoulskim ali grayskim. Jaz sem takrat mislil, da je morda želela obiskati koga v Fremicourtu.“ — „V Fremicourt?“ — „Da; kajti spominjam se, da me je pri odhodu vprašala, katera pot vodi tja.“ — „Fremi-

court!“ Ali je to daleč od tukaj?“ — „Dve pičli milji.“ — „To je morda pravi sled, gospod Bertaux! Jutri odpotujem v Fremicourt!“

14.

Da bi naredil gostilničarju, čegar prijatelj je že postal, veselje, sede Leon k mizi, ter pokliče nekoliko jedi in pijače. Potem odide v svojo sobo. Tam se je udal sladko — tožnemu razmišljanju. V duhu je gledal svojo mater, kakor mu jo je popisal gostilničar, ter tujega moža, ki ga je božal in poljuboval. Kdo li je mogel biti ta mož? Morda njegov oče . . .

Vse okoli njega je bila senca in skrivnost. Za njim vihar na noč, pred njim ne-hodna, puščobna, neznana planjava. Kaj li je bil on? Nič! In on tudi nič ni mogel postati. Zapuščen je človek brez imena, človek, ki ga je slučaj kakor v zasmeh vrgel v življenje. Kdo li mu bo vodnik? Kdo li mu donese pojasnilo?

A zdajci zažarijo mladeniču oči. Svetla podoba razžene megla, zvezda zablišči v njegovi noči in sladek glas mu pravi: „Bog vas ne pozabi!“

Njegove ustnice zašepečejo: „Blanche!“

Bila je to iluzija, fata morgana njegovega srca. Pa kako malo je časih treba, da se poživi obupujoče srce!

Drugo jutro proti enajsti uri dospé v Fremicourt. Hotel si je ogledati kraj, kjer se je hotela njegova mati ustaviti, predno je šla na pot v strašno viharo noč.

Kako lepa se mu je zdela vaška ulica! Dva, trije možje ga pozdravijo ter radovedno pogledavajo za njim, kakor to dela vaščan, ki redko dobi tuj obraz pred oči.

Zdajci dospé na majhen prostor, ki so ga lipe obsenčevale. Bil je pred cerkvijo. Orglje so donele, sveta pesem se je razlegala.

„Danes je nedelja,“ misli si Leon. „Tega sem bil popolnoma pozabil.“ Zdaj tudi ugane, zakaj se mu je vas zdela tako prazna. Ljudje so bili namreč pri maši. Leon stopi v cerkev. Videl je duhovnika pred oltarjem ter vernike, ki so pobožno glave povešali; bilo je, kakor da je sam Bog tu navzočen. Hoteč moliti, sede se v klop ter poklekne. Nagnivši glavo vtopi se v molitev. Spominjal se je svoje matere, nepoznane svoje rodbine, spominjal se je svoje minulosti ter temne prihodnosti svoje. In zopet mu reče oni sladak glas v srcu: „Bog vas ne zapusti!“ — „O da, da!“ zamrmra ter vstane. „Na Boga se hočem zanašati!“ — „Kdor zaupa na Boga, — temu Bog pomoči da!“ oglasi se slovesno nekdo za Leonovim hrbtom.

Mladenič se obrne ter ugleda starčka z dolgimi belimi lasmi in z baš tako brado. Imel je v roki šopek cvetlic.

„Človeku molitev dobro dé; kajne, mladi mi gospod?“ — „Da, posebno, če tolažbe najde v molitvi,“ odgovori Leon.

Zdajci se duhovnik obrne proti vernikom ter zapoje: „Ite, missa est!“

Starček in mladenič skupno zapustita cerkev, pustivši, da ide množica ljudi mimo njiju.

Naenkrat vikne Leon iznenaden in vesel. Pred njim je stala — Blanche, njegova dobra vila! O, takrat ni bila vizija, nego prava pravcata istina! — „Moj Bog, kako je lepa!“ zamrmra mladenič ter žarno pogleduje deklico, katere prikazen ga je očarovala in mamila.

Blanche je počasi stopala naprej ter ljubeznivo odzdravljala pozdravljajočim jo ljudem. V roki je imela molitvenik. Nosila je rokavice. Bila je videti zamišljena in sanjava. Dekla s pristave jo je spremljala. „Boter vam je poslal voz, da se peljete domov,“ rekla je Blanche-i. V istini je stal tukaj voz; hlapec je držal konja za uzdo. Mlada deklica hiti proti vozu. Zdaj se zdrami Leon iz svojega zamaknjenja ter stopi korak dalje proti deklici. V tem trenutku se Blanche ustavi, da bi iz rok starega moža sprejela šopek cvetlic. Kako ljubko se je pri tem smehljala! „Lepa hvala, Mardoche,“ izpregovori. „Vi se ne utrudite ter mi skoro vsak dan darujete lepih cvetlic.“ „Saj imate

tako radi cvetlice! In kaj vam li more ubog človek, kakršen sem jaz, darovati drugega?“ — „Ali pridete danes na pristavo?“

„Seveda. Prišel sem prej le sem za veselje, da vam poklonim cvetlice.“ — „To je lepo od vas. Na svidenje, Mardoche! Vaš prostor pri mizi bo pripravljen!“

Ko deklica vzdigne glavo, ugleda Leona, ki je žarno vanjo upiral oči. Sapa jej zastane in kakor ogenj zapeče v licu. Mladenič stopi k njej. Mardoche se iznenaden odmakne par korakov nazaj.

Leon izpregovori z negotovim glasom: „Ne bi bil upal, da vas bom tako hitro zopet videl, gospica. Moja dobra zvezda me je privedla sem!“ — „Tedaj verjamete sedaj, da je za vas dobra zvezda,“ zašepeče deklica z utripajočim srcem. — „Da, da! In vi ste mi to zvezdo pokazali na onem nebesu, ki se proti njemu nisem nikoli obračal. Vaše ljube besede so me navdale z nado. Ali še veste, kaj ste mi rekli?“ — „Da, in ponavljam vam: Bog vas ne zapusti! Na svidenje!“ — „To je zopet dobra beseda,“ reče mladenič. — „Da, da, na skorajšnje svidenje!“ On se globoko prikloni. Mlada deklica pohiti k vozu, ki v njega stopi z deklo. Hlapec skoči nalahko na kozo, in konj potegne. Blanche jo komaj še utegnila, obrniti se. Oči obeh mladih človekov se srečajo.

Potem je deklica izginila kakor san. Težka roka pade na Leonovo ramo. Leon se skoro prestrašen obrne. Zopet je videl Mardochea. Zdelo se je, kakor bi ga hotel starček pogoltniti z očmi. „Stopiva nekoliko na stran,“ reče Mardoche mladeniču. „Imam vam nekaj povedati.“

Leon mu sledi instinktivno. Ko sta bila na samem, povzame Mardoche iznova: „Ravnokar ste nekaj govorili o dobri zvezdi, ki vas je vodila sem. Ali pa tudi gotovo veste, da je to dobra zvezda? Jaz za svoj del mislim, da vas je sem vodila nezgodna zvezda.“ — „Kaj hočete s tem reči?“ povpraša Leon iznenaden in nemiren. — „Hočem reči, da zapustite ta kraj prej in bolje — za zmerom.“ — „Jaz vas ne razumem.“ — „Mislim za vaše dobro, verjemite mi.“ — „Vendar razložite mi . . .“ — „Ali mi hočete odkritosrčno odgovarjati?“ — „Jaz nimam skrivnosti.“ — „Poznate li gospodično?“ — „S katero sem ravnokar govoril? Seveda! Kako bi se sicer upal, jo nagovoriti?“ — „Ali jo poznate že dolgo časa?“ — „Šele tri dni. Pretekli četrtek sva se bila srečala v Grayu.“

Mardoche je bil nevoljen. „Ali poznate njeno ime?“ povpraša dalje potem. — „Da, Blanche.“ — „Blanche je njeno krstno ime.“ — „Pa drugo —?“ — „Tega še ne vem.“ — „Nu, hočem vam jaz je povedati. Blanche,

ki jo zovejo tudi „gospico seuillonsko“, je edini otrok gospoda Jacquesa Melliera, najbogatejšega posestnika tega kraja, morda tudi celega okraja. Iz vaših pogledov sem spoznal, da ljubite gospodično Blanche-o. O, ni treba da vas to bega; saj ljubezen ni zločin! Kdo bi tudi ne ljubil te deklice? Že njen pogled in njena navzočnost mora osrečavati vsakogar. Iz nekega skrivnega vzroka, ki ga pa ne poznam, je prepovedano gospodično Blanche-o Mellier-ovo ljubiti. Ali mislite, da ji manjka čestilcev? Ne! Že ne vem, kolikokrat so jo snubili! Pa vsi snubači so morali oditi. Pokazali so jim ob kratkem vrata! Ali umete sedaj, da ne delate prav, da ljubite gospico Blanche-o?“

Leon je bil samega začudenja onemel.

„Vi ste meščan,“ nadaljuje Mardoche. „Verjemite mi, zrak na deželi vam ne ugaja!“ — In z otlim glasom govori potem nadalje: „Da, ta kraj je nevaren mladim ljudem, ki prihajajo iz „daljnih dalj“ ter misleč, da jih vodi dobra zvezda, ustavijo se tu, da občudujejo lepo deklico. V vaši dobi ne poznamo še življenja, in star mož, kakršen sem jaz, ima pravico, da vam daje dober svet. Tako! Zdaj vam nimam ničesar več povedati. Z Bogom, mladi mi gospodine!“

S temi besedami se Mardoche odstrani, pustivši Leona, vsega zmešanega, samega.

„Kako čuden človek!“ zamrmra na-
posled mladenič. „Kaj li hoče s svojim sva-
rilom? . . . In kako je uganil, česar si še
sam nisem bil v svesti, da jo ljubim, ljubim,
ljubim! . . . In jaz naj bi se je izogibal?
Jaz naj bi šel proč odtod, kjer sveti luč
mojega življenja? Ni mogoče! Čutim: nekaj
višjega me je vodilo le-sem; hočem slediti
temu vodilu do — cilja!“

15.

Ko se je voz z Blanche-o pripeljal na
pristavo, se je Fran Parizel požuril, da bi
z voza stopajoči deklici ponudil roko. Stal
je namreč ondi, pazeč, da ne bi zamudil
ugodne prilike. Pa Blanche je bila hitrejša
nego on. Hipoma je skočila z voza.

„Drugikrat, bratranče!“ pravi deklica,
nasmehnivši se.

Lepi Fran si jezen vgrizne v ustnice,
a v njegovih očeh se nekaj zasveti, kakor
zaničljivo zadoščenje. To je Blanche dobro
opazila.

Mladi Parizel je bil orjaški hrust osem-
indvajset let star. Pridevnik „lep“, ki so mu
ga dali ljudje, je bolj zaslužil zaradi svoje
gizdavosti, afektacije in šopirnosti.

Blanche stopi v hišo, izroči cvetlice
dekli, položi molitvenik in klobuk na škrinjo
ter hiti na vrt, kjer najde Rouvenata, ki je
kadil iz ljube mu pipe.

„Lepa hvala za voz, boter!“ zakliče deklica, pobožavši mu lice. „Ti me še popolnoma razvadiš! Pri tem lepem vremenu bi bili šli pač lahko peš, jaz in dekla.“ — „A prišli sta toliko hitreje,“ reče Rouvenat, nasmehnivši se. „Potem pa, ti imaš tako tanke čevlje, a kremenje na cesti je trdo!“ — „In pri vsem tem,“ nadaljuje Blanche, „pozabila sem v Fremicourtu marsikaj si nakupiti.“ — „Pa drugikrat lahko nakupiš. Lahko pojdeš jutri tja!“ — „To seveda z debelejšimi čevlji!“ šali se Blanche. — „To pa to!“ — „Čuj me, boter, ti se mi zdiš tako resen, tako zamišljen! Ali te je kaj užalilo?“ — „Da.“ — „Kaj pa?“ — „Nu, imam svoje muhe . . .“ — „Aha, zopet spomini na prošle čase?“ — „Tudi, in še nekaj.“ — „Tako?“ — „Predvsem, Blanche: odkar je bil semenj v Gray-u, si vsa izpremenjena! Ti si baš tako zamišljena, potem zopet razdražena in nemirna!“

Mlada deklica zatrepeče.

„Iščem temu vzrok, a ga ne najdem,“ nadaljuje Rouvenat. „Glej, ljubi mi otrok, vse, kar se tiče tebe, je važno za-me!“ — „Jaz te zagotavljam, . . . še nikoli nisem bila tako srečna kakor baš sedaj.“

„Hočem ti verjeti. Sicer ti ničesar ne manjka. In vendar so trenotki, ko si domišljujem, da ti na pristavi ne ugaja več; da se tu dolgočasiš.“ — „Pojdi, pojdi, kaj

si vse domišljuješ brez potrebe!“ zavrne ga deklica živo, skoro jokajoč se. „Kako moreš reči kaj takega! Česa mi pač manjka tu, kakor sam praviš? Oče me ima rad, ti tudi, in jaz vaju tudi ljubim! Tedaj . . .“ — „Ti dobri otrok!“ vzklikne Rouvenat presrčno, potem pa še dostavi: „To še ni vse. Še nekaj ti imam povedati! Gospod Josip Parizel je pred uro došel le-sem. Kolikorkrat vidim tega človeka, vselej se mi hoče preobrniti želodec! Tedaj vre kri in kar žolč se mi spenja. In potem ne bodi človek slabe volje!“

„Ah, zato je Fran tako zmagoslavno pogledaval.“ — „Sin je baš toliko vreden kakor oče!“ zamrmra Rouvenat. „Jaz obeh ne morem trpeti!“ — „Kaj sta ti pa storila, boter?“ — „Nič. Gotov sem si pa, da nam prineseta nesrečo in žalost v hišo.“ — „Misliš li?“ — „Takega čuta se ne iznebimo tako lahko. Jaz sem podoben lovskemu psu: volka zavoham od daleč. Sladki ta, zvito smehljajoči se, klečeplazni in arogantni Parizel je premeten lumpač! Videla boš, da imam prav. Na srečo, da sam tukaj čuvam nad vsem!“ — „Čuj me, boter, danes vidiš vse črno!“ — „Izimši tebe!“ pristavi Rouvenat prijazno. V tem trenutku pride dekla, da ju pokliče h kosilu. Oba odideta v hišo ter stopita v jedilnico, kjer sta bila že oba Parizla in Mellier.

Navadno je lepi Parizel obedoval z drugimi hlapci v veliki veži; tako je hotel Rouvenat, ker ni hotel med ljudmi obujati nikake nezadovoljnosti. Danes pa, ko je bil njegov oče tukaj, je smel obedovati mladenič z gospodarji.

„No, naposled je tukaj, brhka moja bratranka!“ zakliče stari Parizel z glasom, kakor bi prihajal iz trobente. „In še vedno lepša postaja!“ To rekši jo poljubi na obe lici, ne da bi ga bilo kaj sram. Fran je gledal ter se muzal. Rouvenat pa se je čudno namrdnil.

Sedejo k mizi. Stari Parizel je popil precejšnjo množino burgundca ter je postajal vedno glasnejši. Čenčal je o vsakovrstnih neumnostih, kar mu je „sploh padlo v debelo glavo“. A njegovi dovtipi niso nikogar veselili, razen lepega Frana, ki se je svojemu očetu debelo smejal in mu odobral vsako izjavo.

Enkrat pa reče Parizel, hehetaje se, gospodu Mellieru: „Ti, poglej le Blanche-o in Frana! Ali bi ne bil to lep par? On je osemindvajset let star, ona bo kmalu devetnajst . . .“ Rekši udari v glasen smeh.

Rouvenat je trepetal jeze . . .

16.

Po obedu je šla Blanche v svojo sobo, kajti čutila je potrebo, da sama razmišlja.

Kako se jej je bilo izpremenilo življenje v teh treh dnevih! Kako čudno jej je bilo pri srcu! Vsa brezskrbnost jo je bila minula, izgubila je bila vso neprevzetnost, pa si pridobila zavest, da živi in čemu da živi.

Oče Parizel je v tem sledil Mellieru v njegovo sobo.

„Reciva zdaj pametno besedo, gospodine bratranče!“ reče, stopivši v sobo.

„Meni je prav!“ odgovori Mellier. „Kaj mi imaš povedati? Lahko si mislim, da nisi prišel sem le gledat svojega sina. Ali potrebuješ zopet denarja?“

„Haha! Če človek ni bogat, potrebuje vedno denarja. Dolžan sem ti že lepo svoto, Jacques! Pa, če ti ni pretežko, lahko bi mi tudi danes pomogel s tisočakom.“

„Dobro, dati ti ga hočem!“

„Dobro! A to še ni vse, kar mi je na srcu; rad bi še nekaj izpregovoril s teboj v zadevi mojega Frana.“

„Nu, kaj je s Franom?“

„Ali ni čvrst dečko to?“ — „Da, precej močan je.“ — „To ti je orjak, bratranče moj, pravi Golijat! Gotovo dočaka sto let! In ali si zadovoljen ž njim?“ — „O tem moraš vprašati Rouvenata.“

Parizel se grdo namrdne. „Ni potreba!“ se zareži. „Jaz vem, koliko je vreden moj sin. To ti je delavec! Pravi vprežni konj!

Poln je slavohlepja, a njegova glava je železna! Če si kaj vtepe v glavo, mora to izvršiti! Pri tem pa je inteligenčen, spreten, ročen. Priučil se je kmalu gospodarstva, in zdaj bi že prav lahko nadomeščal starega Rouvenata.* — „Rouvenata ne more nihče nadomestiti!“ seže mu Mellier v besedo. — „Seveda ne, seveda ne! A mi smo vsi umrjoči!“ — „Pomiri se, Parizel. Stari moj Rouvenat je zdravejši in trdnejši, kakor pa marsikak mladenič! On me izvestno davno preživi.“ — „Lepo, bratranče moj; pa star je Rouvenat vendar-le, in ne bi škodovalo, da mu daš zanesljivega pomočnika.“ — „Rouvenat ne zahteva nikakršnega. Hlapci so vsi pridni in zanesljivi.“ — „A Fran naj bi bil sčasom vendar nekaj več tukaj kakor priprosti hlapec! Saj je vendar tvoj sorodnik, Jacques! In kot takemu vendar pritiče, da malo vodi tvoje gospodarstvo.“ — „Rouvenat si v tem oziru ne pusti ugovarjati, Parizel. In ima tudi prav, kajti služi že mnogo let vrlo in zvesto. Tako vidiš, da mi ni mogoče...“ — „In vendar bi bilo mogoče!“ — „Kako pa?“ — „Blanche je za možitev, in Fran je zaljubljen vanjo do ušes.“

Jacques Mellier nemirno pogleda ter vpraša: „Kaj tako je?“ — „Da; ti umeš... lepa ženitnina bi bila to!...“ — „Samo, če bo Blanche zadovoljna.“ — „Z dvajsetim letom ima vsaka deklica veselje, močiti se.“

— „Seveda z možem, ki jej ugaja!“ odgovori Mellier. — „Fran je prav brhek mladenič, kakor se meni zdi.“ — „A to vselej še ne zadošča. Sicer ne poznam še Blanche-inih misli. Vsekako je treba vprašati v tej važni zadevi Rouvenata za svet.“ — „Rouvenat in zopet le Rouvenat!“ zakriči Parizel nevoljno. „Ali je Rouvenat tukaj gospodar?“ — „Stari moj prijatelj je tukaj na pristavi vse!“ — „Pa saj je vendar tvoja pristava; ne-li? Saj si ti tukaj zapovednik, ali ka-li?!“ — „Jaz?“ odgovori Mellier na te, z zatajeno jezo izrečene Parizlove besede, „jaz nisem nič več!“ — „Neumni slabotnež!“ si misli Parizel, in oči se mu zasvetijo. „Prav z veseljem bi ti zavil vrat.“ — Glasno pa reče z licemersko prijaznostjo: „Dajva nekoliko razmotrivati to stvar! Ti gotovo nočeš umreti, ne da bi prej poskrbel za bodočnost svoje „ljube male“. Zatorej jej daš lepo doto ter jo dobro omožiš, ali napraviš vsaj oporoko, ki bode njej na korist.“ — „Jaz ne bodem napravljal nikake oporoke,“ odgovori Mellier osorno.

Parizlovo oko se veselo zasveti. „To prav storiš kot dober in pošten sorodnik! Po tebi naj dobe tvoj denar tvoji direktni dediči: tako je v redu! Eden teh dedičev sem tudi jaz, bratranče moj! Če vzame torej Blanche Frana, si lahko brez skrbi zastran prihodnosti ljube ti sirote. Tudi ji utegnejo

ne da bi se kdo protivil temu, kaj malega darovati, s čimur omogočiš, da Fran lahko prevzame Seuillon, da ne pripade tujim rokam.“

Obraz Mellierov se pomrači. „Bom že videl, kaj mi je storiti za Blanche-o. Pa ti, Parizel, misliš že precej zgodaj na mojo dedovino.“ — „Vendar ne misli, da ti želim smrti!“ — „Ubogi moj Parizel, moja smrt bi ti malo pomagala!“

Kmet osuplo pogleda Melliera. „Ti si tedaj vendar napravil oporoko?“ zamrmra. — „Tega ne; pa ti pozabljaš na mojo hčer.“ — „Na Lucilo?“ — „Da, na Lucilo Mellierovo.“ — „Saj je mrtva!“

Jacques se po tej Parizlovi izjavi krčevito strese, vstane in dé s tresočim glasom: „Kaj li ti veš?“ Potem se z zamolklim stokom spusti zopet na svoj sedež. „Mrtva naj bi bila tedaj! Mrtva? Ne, ne, tega ne more nihče dokazati... Jaz jo še pričakujem, dočakati jo še hočem, prej ne smem umreti!...“

Hudoben nasmehljaj zaigra na Parizlovih ustnicah. „Stari postaja otročji ter prismojen!“ misli si. „Hudirja, ta me je pa zdaj ustrašil, ta!“

Mellier se ni ganil; neizrečena bolest mu je bila preobvladala dušo. Parizel pa prične s tožečim glasom besedovati iznova: „Ubogi moj Jacques, prav žal mi je, da sem

izgovoril ime, ki te spominja nekdanjih lepih dni. Ti veš, kako zelo te pomilujem zaradi nesreče, ki te je zadela. Tudi jaz sem dolgo upal, da se povrne tvoja hči. Ah, od tedaj pa je poteklo že devetnajst let, in žalibog, zdaj ni več nadeje!“ — „Ni več nadeje!“ ponavlja Mellier bolestno. „Saj sem vedel!“ si misli Parizel, „bila je to le njegova gospodujoča blodna misel! Lucila je mrtva, mrtva!“

Po kratkem premolku vzdigne Mellier opet glavo. „Dobro je,“ povzame posestnik, „ne govoriva več o tem dalje! Jaz nosim svoje gorje sam zase! Pa ti si mi naredil ponudbo in lahko zahtevaš odgovor. Bodi tako dober ter daj poklicati Rouvenata!“

Parizel se je obotavljal. Vedel je, da mu namera izpodleti, kakor hitro se Mellier pokaže nevtralnega. Vedel je, da je Rouvenat edina ovira njegovim sebičnim nakanam, in zaraditega ga je črtil iz vse svoje duše. Navzlic temu še ni obupal. Imel je, kakor njegov sin, „železno glavo“. Če bi se izkušala z Rouvenatom, to je, če bi se vršila tekma med njima, bi sicer imel Parizel prednost pred Rouvenatom, a le tako prednost, kakršno ima malopridnež nasproti poštemu človeku!

Rouvenat pride na povelje Mellierovo. „Pierre!“ ogovori ga posestnik. „Parizel mi baš pravi, da je njegov Fran smrtno za-

ljubljen v Blanche-o ter da jo želi poročiti. Odgovori mu na to!“

Na obličju Rouvenatovem se pokaže najglobokejše zaničevanje. Vkljub temu pa reče mirno: „Na to lahko odgovorim gospodu Parizlu, da je v tem oziru izgubil čas in besede.“

Oče lepega Frana zatrepeče od jeze. „Jaz pa vendar mislim, da moj gospod sin . . .“ — „Vaš gospod sin,“ nadaljuje Rouvenat porogljivo, „naj si poišče žene, kjer mu drago. Gospica Blanche pa ne bo nikoli njegova, slišite, nikoli!“ — „Čuvajte se, gospod Pierre Rouvenat!“ zavpije Parizel razljučen, pozabivši navadno svojo sladko govorico. Stari služabnik uporno pogleda Parizla ter reče, sklenivši roke čez prsi: „Mene še ni nikdar plašilo kako žuganje!“

Parizel se postavi, kakor da bi hotel skočiti v Rouvenata; toda kmalu se premaga ter nadaljuje s svojim sladkim glasom: „Gospica Blanche je vendar že dovolj stara za zakon in zatorej mislim, da je moja ponudba premisleka vredna, ako morda niste sklenili, da ima ostati Blanche ‚zarjavela d'vičica‘.“

Rouvenatu se ni vredno zdelo, da bi mu odgovoril.

„Na vsak način bi bilo prav,“ nadaljuje Parizel, „da v tem oziru povprašamo

„udi gospodično Blanche samo!“ — „Vi edaj hočete vedeti njen odgovor, gospod Parizel?“ povpraša Rouvenat. „Dobro, to se malu zgodi!“

„To rekši hiti iz sobe ter zakliče kolikor more: „Blanche! Blanche! . . .“

Mlada deklica prihiti. Ugleda Parizla in Rouvenata, ki sta si stala drug drugemu nasproti in posestnika, ki je bil omahnil na mehki stol. Misleč, da se je poslednjemu kaj prigodilo, hiti k njemu ter vikne: „Oče, jubi oče, kaj pa imate?“ — „Nič, otrok moj,“ odgovori smehljaje se. Na to jo pogubi na čelo. „Uboga moja mala trepeče po vsem životu.“ — „Prestrašila sem se bila, misleč, da ste bolni. Pa gospod boter ne je vendar klical; čemu li?“ — „To prašaj njega.“

Deklica se obrne k Rouvenatu.

„Blanche!“ reče ta. „Stvar se tiče neke enitne ponudbe. Gospod Parizel te snubi vojemu sinu.“

Mlada deklica prebledi. „Povej gospodu Parizlu sama, če ti je ponudba draga.“ — „Pa saj jaz se nočem močiti, ne, nočem!“ kliče deklica vsa zmedena s solzimi očmi, opirajoč se na Rouvenata, kakor i pri njem iskala pomoči.

Rouvenat pa izpregovori mrzlo: „Zdaj este, pri čem da ste, gospod Parizel.“ Potem vede mlado deklico k vratom, ki so

V založbi V. Požgaja v Kranju

se dobivajo sledeče knjige :

Novi hitri računar.

Praktična knjižica, ki ima vse, kar je pri kupu in prodaji potrebno, že zanesljivo izračunano.

Cena K 1.20.

Kubična knjiga

za trgovce z lesom. Obsega rezan, tesan in okrogel les vseh debelosti, računani na čevlje in metre.

Cena vezani knjigi K 5.—.

Velika, najboljša ilustrirana

Sanjska knjiga.

Cena 70 vinarjev.

Deset krčmarskih zapovedi.

Velika, umetno izdelana slika. Cena K 1.—.

Pri telefonu

resnična povest iz sedanjega časa z lično podobo.

Cena 60 vinarjev.

Humoristični leksikon.

Zbirka najboljših satir in kupletov, ilustrirana.

Cena K 1.20.

Prokleta.

Roman. Spisal Emile Richebourg, po E. Vacanovi prireditvi prosto poslovenil Janko Leban. ☞
Izide v osmih zvezkih. Tega romana so izšli dosedaj naslednji zvezki:

Prokleta.

Volčji obijalec prijet.

Na pokopališču v Fremicourtu.

Skrionosti starega Mardochea.

Vsak zvezek stane 60 vinarjev.

Pri naročilu naj se pošlje svota naročene knjige in še 10 vinarjev za znamko.

Knjigoveznica

Viljem Požgaj v Kranju

se priporoča za vezanje vsakovrstnih knjig. Vezava je lična, trpežna in cena. Poleg temeljite strokovne izobrazbe imam tudi knjigoveznico, ki je preskrbljena z vsemi potrebnimi stroji in pripravami in mi je tako mogoče, izvršiti vsa naj-finejša dela kakor:

mape za diplome in adrese, moderne krasne vezave revij, misalov, brevirjev, molitvenikov
l. t. d., l. t. d.

Izdelujem tudi različna umetna galanterijska dela in okvirje za podobe. Bogata zaloga najmodernejših okvirjev. Zunanja naročila se točno in solidno izvršujejo.